

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ПУБЛІЧНЕ ПРАВО:
ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ**

*Методичні рекомендації
для підготовки до індивідуальної та самостійної роботи
(для здобувачів вищої освіти 1 курсу магістратури
денної форми навчання)*

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора,
Заслуженого юриста України
Л. Р. Наливайко*

Дніпро – 2023

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Світлана БОБРОВНИК, завідувач кафедри теорії та історії права та держави Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік Національної академії наук вищої освіти України, доктор юридичних наук, професор;

Андрій КОРЕНЕВ, голова Дніпропетровського окружного адміністративного суду, кандидат юридичних наук.

УКЛАДАЧІ:

Лариса НАЛИВАЙКО, проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України;

Володимир ГОРБАЛІНСЬКИЙ, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Анатолій КОРШУН, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії у галузі права;

Ольга ЧЕШК-ТРЕГУБЕНКО, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Катерина ДОЛГОРУЧЕНКО, доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Дар'я ЛАВРЕНКО, викладач кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

П 88 Публічне право: практика тлумачення і застосування: метод. рек. для підг. індивід. та самот. роб. (для здоб. вищ. освіти 1 курсу магістр. ден. форми навч. / за заг. ред. д.ю.н., проф., Заслуженого юриста України Л. Р. Наливайко. Дніпро: ДДУВС, 2023. 80 с.

Викладено методичні рекомендації для підготовки індивідуальної та самостійної роботи з дисципліни «Публічне право: практика тлумачення і застосування».

Для здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників юридичних закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАГАЛЬНИЙ СПИСОК ДЖЕРЕЛ	5
ТЕМА 1. ПУБЛІЧНЕ ПРАВО: ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.....	8
ТЕМА 2. ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ: ПОНЯТТЯ, ФОРМИ, ПІДСТАВИ, СТАДІЇ.....	14
ТЕМА 3. ПРАВОЗАСТОСОВНИЙ АКТ ЯК АКТ ІНДИВІДУАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН	21
ТЕМА 4. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	31
ТЕМА 5. СПОСОБИ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА	40
ТЕМА 6. ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА	49
ТЕМА 7. АКТ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА.....	58
ТЕМА 8. КОЛІЗІЇ ТА ПРОГАЛИНИ НОРМ ПРАВА В УМОВАХ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ	66
ТЕМА 9. ТЕОРІЯ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ.....	74

ВСТУП

Мета навчальної дисципліни: надати студентам систематизований матеріал у сфері застосування права. Метою дисципліни є надати студентам систематизований матеріал щодо поняття та вимог до застосування публічного права; правова та фактична кваліфікація справи в процесі застосування норм публічного права; дія норми права в часі, просторі та колі осіб; поняття та способи тлумачення норм права; правові презумпції та фікції; подолання колізій між нормами публічного права; поняття прогалин у законодавстві та шляхів їх подолання тощо.

Загальні компетенції:

ЗК1 – здатність підвищувати та розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень.

ЗК2 – здатність самостійно опановувати нові методи дослідження, змінювати науковий та науково-виробничий профіль професійної діяльності.

ЗК4 – здатність проявляти ініціативу, у тому числі в складних непередбачених умовах та/або ситуаціях ризику, приймати обґрунтовані рішення та нести за них відповідальність.

Спеціальні (спеціальні) компетенції:

ПК1 – здатний продемонструвати знання сучасної наукової парадигми в галузі права та динаміки її розвитку, системи методологічних принципів і методологічних прийомів правового дослідження.

ПК2 – здатний продемонструвати глибокі знання в обраній конкретній галузі права.

ПК3 – здатний до самостійного поповнення, критичного аналізу та застосування теоретичних і практичних знань у галузі права у професійній діяльності та для власних наукових досліджень.

ПК6 – вміє проводити навчальні заняття з правових дисциплін, готувати методичні матеріали до навчальних дисциплін та організовувати профорієнтаційну роботу.

РС8 – здатний приймати зважені рішення на основі достовірних і перевірених фактів відповідно до норм чинного законодавства.

РС9 – здатний сумлінно виконувати професійні обов'язки.

РС10 – здатний сприймати, аналізувати та впроваджувати управлінські інновації у професійній діяльності.

ПК15 – здатний брати участь у проведенні правової експертизи проектів нормативно-правових актів, у тому числі з метою виявлення в них положень, що сприяють проявам корупції; надавати кваліфіковані правові висновки та консультації в державно-правовій сфері.

ЗАГАЛЬНИЙ СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Balanaeva O. V. Lexical-semantic, word-forming and syntactic structure of the modern legal terminology system (based on Russian, Ukrainian, German terminologies): author's abstract. thesis ... candidate philol. of science Donetsk, 2013. 20 p.
2. Baranova Yu. O. Methodological rules of comparative legal studies: autoref. thesis ... candidate law of science. Odesa, 2015. 24 p.
3. Bonyak V. O. Law enforcement bodies of Ukraine in the modern dimension: constitutional and legal aspect: monograph. D., 2015. P. 144.
4. Butenko V. O. Phenomenological, methodological and practical bases of legal examination of legal documents: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2011. 19 p.
5. Bysaga Yu. M., Falovska I. M., Bysaga Yu. Yu., Kotskulych V. V. The constitutional principle of equality: law enforcement aspects: monograph. Kherson : Helvetica, 2018. 204 p.
6. Educational and methodological manual for practical classes and independent work in the elementary discipline «Normal design technique and state registration of normative and legal acts» (Master's degree, specialty 081 «Law») / S. G. Seryogina, M. O. Petryshina, A. S. Chirkin, I. I. Bodrova, O. Yu. Lyaluk, and others. H.: Nat. law University named after Yaroslav the Wise, 2020. 70 p.
7. Ensuring the rights of disabled people in Ukraine: theoretical and practical principles of administrative and legal regulation: monograph. Kharkiv, 2016.
8. Fedorenko V. Renewing the authority of the Constitutional Court as a guarantee of the effective functioning of the state. Law of Ukraine. 2015. № 5. P. 97-110.
9. Kolodiy A. M. Principles of Ukrainian law: monograph. K., 1998. P. 124.
10. Kravchenko V. V. Constitutional law of Ukraine: textbook. allowance (3rd ed.). Kyiv : Atika, 2004. 512 p.
11. Kravchenko VV, Pittsik MV Municipal law of Ukraine: textbook. K. : Atika, 20
12. Nazarenko O. A. Law enforcement: education. manual. In general ed. S. D. Husareva. K. : NAVS, FOP Maslakov, 2020. 160 p.
13. Nesterovych V. F. Constitutional law of Ukraine: teaching. manual Luhansk : RVV LDUVS named after E. O. Didorenko, 2013. 207 p.
14. Orzih M. V., Afanasyeva M. V., Barskyi V. R. Problems of modern constitutional studies: teaching. manual. K. : Yurinkom Inter, 2011. 272 p.
15. Oslavskiy M. I. Executive power in Ukraine: organizational and legal foundations: education. manual. K. : Knowledge Publishing House, 2008. 216 p.
16. Paliyuk V. P. Decisions of the Constitutional Court of Ukraine: teaching. manual. Mykolaiv : ViD, 2002. 178 p.

17. Paliyuk V. P. International judicial institutions and the protection of human rights and fundamental freedoms: academic and practical. manual. Mykolaiv : Atol, 2006. 178 p.
18. Perepelyuk V. G. Constitutional procedures: state procedural law: academic. manual. Chernivtsi : Ruta, 2004. 349 p.
19. Pohorilka V. F., Stavniychuk M. I. Electoral law of Ukraine: teaching. manual Kyiv, 2003. 383 p.
20. Pohorilko V. F., Fedorenko V. L. Referendum law of Ukraine: academic. manual. K. : Lira-K, 2006. 366 p.
21. Seryogin V. O. The right to inviolability of private life in constitutional theory and practice: monograph. Kharkiv, 2010. P. 541-542.
22. Seryogin V. O. The right to inviolability of private life in constitutional and legal theory and practice: monograph. Kharkiv : FINN, 2010. 608 p.
23. Shevchenko A. E. Implementation of the constitutional right to peaceful assembly in Ukraine: monograph. Donetsk, 2011. P. 48.
24. Shevchenko A. E. Implementation of the constitutional right to peaceful assembly in Ukraine: monograph. Donetsk : Knowledge, 2011. 138 p.
25. Vedernikov Yu. A. Law enforcement activity in Ukraine: theoretical and legal aspect: monograph. K., 2009. P. 56.
26. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні: навч. посібник. К. : СОМІ, 1999. 265 с.
27. Баймуратов М. О. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу: навч. посібник. К. : НАДУ, 2015. 625 с.
28. Аніщук Н. В., Афанасьєва М. В., Бакаянова Н. М. Проблеми сучасного конституційного дослідження: навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2018. 524 с.
29. Балакірєва Р. С. Конституційне право України: навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2003. 209 с.
30. Баранник Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посібник. К. : КНТ, 2011. 352 с.
31. Боняк В. А. Конституційне право України: навч. посібник. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2013. 295 с.
32. Брайченко Є. Д., Манжук К. В. Конституція незалежної України: навч. посібник. Кіровоград, 1997. 109 с.
33. Валєєв Р. Г. Освітнє право України: навч. посібник. Луганськ : Елтон-2, 2011. 287 с.
34. Васильченко Г. Підготувати презентаціювання розвитку територіальних громад: навч. посібник. К. : ВІ ЕН ЕЙ, 2015. 256 с.
35. Єловських В. А. Конституційне право України: навч. посібник. Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. 182 с.
36. Елігулашвілі М., Свірідова Д., Семенюк А., Фулей Т. Застосування норм міжнародного гуманітарного права в державній судовій практиці: метод. посібник до проведення одноденних тренінгів. К. : УГШР, 2020. 48 с.

37. Каркач П. М. Функції прокуратури України: навч. посібник. Харків : Право, 2015. 247 с.

38. Кириленко Є. В. Новітня концепція реформування судової системи України: навч. посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. 59 с.

39. Афанасьєва М. В., Бальцій Ю. В., Батан Ю. Д. та ін. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посібник. Одеса : Юридична література, 2017. 256 с.

40. Кагановська Т. Е. Конституційні основи сучасного державотворення: навч. посібник у питаннях і відповідях. Харків : Право, 2017. 303 с.

41. Корміч Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: навч. посібник. К. : Кондор, 2004. 384 с.

42. Кормонець В. Ф., Головін А. С. Конституційне право України: навч. посібник. К. : МАУП, 2005. 360 с.

ТЕМА 1. ПУБЛІЧНЕ ПРАВО: ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Підготувати презентацію

- Публічне право: практика тлумачення та застосування як наука: поняття та зміст.
- Предметом є метод публічного права як науки та його специфіка.
- Принципи публічного права як науки: поняття, класифікація.
- Функції публічного права як науки.
- Джерела публічного права.

Тестові завдання

1. Втілення приписів правових норм у правомірній поведінці суб'єктів права, в їх практичній діяльності (бездіяльності) можна розглядати як процес і як кінцевий результат – це:

- а) дотримання закону;
- б) застосування закону;
- в) забезпечення верховенства права;
- г) реалізація правових норм;
- д) використання правових норм.

2. За конкретними способами реалізації правових приписів виділяють такі форми реалізації норм права:

- а) дозволи, заборони та використання;
- б) дозволи, заборони та зобов'язання;
- в) виконання, використання та заборона;
- д) відповідність, продуктивність і використання;
- д) дотримання, виконання та заборона.

3. Формою реалізації заборонних правових норм, яка полягає в пасивній поведінці суб'єктів, вчиненій незалежно від їх власного бажання, є:

- а) використання правових норм;
- б) дотримання правових норм;
- в) дотримання правових норм;
- г) застосування правових норм;
- д) забезпечення правових норм.

4. Заборонні правові приписи реалізуються у формі:

- а) правотворчість;
- б) використання;
- в) виконання;
- г) відповідність;
- д) впровадження.

5. Кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не має права використовувати або поширювати їх без його згоди, крім випадків, передбачених законом» – це приклад:

- а) використання правових норм;
- б) дотримання правових норм;
- в) застосування правових норм;
- г) забезпечення правових норм;
- д) дотримання правових норм.

6. «...при виїзді на дорогу з боку житлової забудови, дворів, автостоянок, автозаправних станцій та інших прилеглих територій водій зобов'язаний дати дорогу пішоходам і транспортним засобам, які рухаються по ній перед проїзною частиною або тротуаром, а при виїзді з тротуару» дорога – для велосипедистів і пішоходів, напрямки руху, які вона перетинає» є прикладом:

- а) використання правових норм;
- б) дотримання правових норм;
- в) застосування правових норм;
- г) дотримання правових норм;
- д) забезпечення правових норм.

7. «...пішоходи повинні рухатися тротуарами та доріжками, тримаючись правого боку» – приклад:

- а) використання правових норм;
- б) дотримання правових норм;
- в) дотримання правових норм;
- г) застосування правових норм;
- д) забезпечення правових норм.

8. Формою реалізації обов'язкових норм, яка полягає в активній поведінці суб'єктів, яка здійснюється ними незалежно від власного бажання, є:

- а) використання правових норм;
- б) дотримання правових норм;
- в) дотримання правових норм;
- г) застосування правових норм;
- д) забезпечення правових норм.

9. Подання громадянином обов'язкової податкової звітності є:

- а) дотримання закону;
- б) дотримання законності;
- в) використання норм права;
- г) застосування норм права;
- д) реалізація законності.

10. «...орган державної реєстрації актів цивільного стану зобов'язаний ознайомити наречених з їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя та батьків та попередити про відповідальність за приховування перешкод до реєстрації шлюбу» – це приклад:

- а) дотримання закону;
- б) дотримання законності;
- в) використання норм права;
- г) застосування норм права;
- д) реалізація законності.

Надати визначення:

колективна реалізація норм права, загальноприйняті (звичайні) форми реалізації норм права, форми реалізації норм права, стадії застосування правових норм, структура акта кримінального переслідування, документальний файл, файл позовів, файл наказу, захисний файл, поняття помилок правозастосування, логічна структура файлу, головна посилка, підпорядкована посилка, вимога обґрунтованості, вимога законності, вимога доцільності, юридична лазівка, правова аналогія, правова аналогія, субсидіарне застосування (міжгалузєва аналогія), поступове застосування правових норм, процедури кримінального переслідування, застосування закону, проста процедура застосування правових норм, складна процедура застосування правових норм, стадії застосування правових норм, визначення фактичних обставин справи, вибір і аналіз правової норми, дії щодо пошуку правової норми, прийняття уповноваженим суб'єктом розгляду справи, головна передумова, допоміжна передумова, правовий силогізм, правова кваліфікація, тягар доказування, вимоги до правильного застосування норм права, законність правозастосовчої діяльності, доцільність правозастосовчої діяльності, обґрунтованість правозастосовчої діяльності, вимога справедливості, правозастосовчі помилки, омана.

Рекомендовані джерела:

1. Baltadzhi P. M. Legal language of law enforcement acts: dis. ... cand. Legal. scientific Kyiv, 2008. 205 p.
2. Bezrukov A. M. Prejudicial connection of judicial acts: dis. ... cand. Legal. scientific Yekaterinburg, 2005. 180 p.
3. Bobrovnik S. V. Law enforcement acts: nature, essence and place in the system of legislation. Constitutional state. 2019. Issue. Thirtieth C. 35-43.
4. Bryl K. I. Law enforcement act as a special type of individual legal acts: author. dis... cand. Legal. scientific Kyiv, 2008. 20 p.

5. Bryl K. I. Law enforcement act as a special type of individual legal acts: monograph. Kyiv: Lesya, 2012. 191 p.
6. Dashkovskaya O. Interpretive acts of the judiciary (on the example of acts of constitutional proceedings). Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2011. № 2. pp. 26-34.
7. Evstigneeva G. B. Judicial decisions as a source of law: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 2007. 144 p.
8. Grin O. D. On the issue of the effectiveness of law enforcement acts. Customs business. 2015. No. 2 (2.2). pp. 64-71.
9. Ilkov V. V. Sources of law in administrative proceedings: theory and law enforcement: monograph. Dnepr: Lira, 2017. 379 p.
10. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of national law of Ukraine: monograph. Donetsk: Knowledge, Donets. ot-nie, 2014. 116 p.
11. Ismailov K. Yu. Legal nature of resolutions and clarifications of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as sources of law. Our right. 2011. № 1. pp. 5-12.
12. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of law in Ukraine: author. dis. ... cand. Legal. scientific Mariupol, 2012. 16 p.
13. Izvarina A. F. Acts of courts of general jurisdiction: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 1999. 184 p.
14. Kryzhova O. G. The structure of the rule of law principle: analysis through the prism of its enforcement. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences. 2016. No. 837. P. 149-153.
15. Kuchma O. L. Principles of legality and rule of law: problems of law enforcement. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Legal Sciences. 2015. Issue 6 (1). P. 150-152.
16. Kuchuk A. M. Ensuring the implementation of legal norms (national and international aspects): legal discourse. Almanac of international law. 2015. Issue 9. P. 14-20.
17. Kuznetsov V., Kuznetsova L. Problems of determining the insignificance of an act in law enforcement. Bulletin of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine. 2016. No. 2. P. 65-70.
18. Legal acts of the judiciary: dis. ... cand. Legal. scientific Irkutsk, 2009. 208 p.
19. Legka O. V. Implementation of legal norms: theoretical and legal aspects. Law and society. 2012. No. 1. P. 30-33.
20. Levenets B. B. The problem of distinguishing the stages of judicial enforcement. Constitutional state. 2019. Issue 30. P. 507-513.
21. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.
22. Matat Y. I. On the issue of determining the scope of law enforcement entities authorized to use means of overcoming gaps in legislation. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2015. Issue 30 (1). P. 35-38.

23. Melech L. V. Legality in law enforcement: author's review. thesis ... candidate law of science Lviv, 2010. 20 p.
24. Melnychuk S. M. The concept of judicial enforcement as a legal form of implementation of state functions. Law and Security. 2015. No. 3. P. 42-46.
25. Neledva H. V. Law enforcement as the main direction of influence of court practice on the national legal system. Actual problems of the state and law. 2009. Issue 47. P. 207-211.
26. Nevzorov I. L. The principle of legality in law enforcement activity: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kharkiv, 2003. 19 p.
27. Obushenko N. M. Law enforcement and its place in labor law: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2015. 18 p.
28. Onyshchuk I. I. Theoretical and applied principles of law enforcement monitoring. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences. 2016. № 837. P. 161-167.
29. Perepelyuk A. Mechanism of law enforcement: structure and principles of organization. Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2012. № 3. P. 274-282.
30. Podorozhna T. Dynamics of legislative definitions in the process of law enforcement: theoretical aspects. Entrepreneurship, economy and law. 2013. № 2. P. 3-6.
31. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. K. : Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
32. The concept and main features of law enforcement acts. State and regions. Series: Law. 2016. № 1. pp. 3-8.
33. The precedent is the source of parliamentary procedures in Ukraine. Scientific Bulletin of Public and Private Law. 2017. Issue. 5. S. 51-54.
34. Zagainova SK Judicial acts in civil and arbitration proceedings: dis. ... Dr. jurid. scientific Ekaterinburg, 2008. 485 p.
35. Zubenko A.V. Correlation and interaction of acts of interpretation of the norms of law with law enforcement and regulatory legal acts. State and law. Legal and political sciences. 2009. Issue. Forty-fifth C. 82-86.
36. Zubenko AV Features of the concept, structure, content and form of interpretative acts. State and law. Legal and political sciences. 2011. № 51. S. 94-99.
37. Аналогія права та аналогія права як способи усунення прогалин кримінально-процесуального права. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2016. № 5. С. 106-110.
38. Аналогія права та аналогія права: динаміка наукових досліджень (сучасний період). Науковий вісник УжНУ. 2016. Вип. Сімнадцятий С. 9-14.
39. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.
40. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти): дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.
41. Ленгер Я. І. Категорії «правовий конфлікт» і «конфлікт»: аналіз крізь призму теорій праворозуміння. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2017. № 1. С. 50-52.

42. Ленгер Я. І. Правова природа конфлікту та його особливості в муніципальному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 25. С. 14-16.

43. Ленгер Я. І. Пріоритет нормативно-правового акта як способу вирішення конфлікту. Держава та регіони. 2017. № 1. С. 19-24.

44. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України : дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2008. 209 с.

45. Основні ознаки та структура правоохоронної діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. XX ст. 21-24.

46. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації права. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. правильно. 2013. №3. С. 107-111.

47. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового виконання. Вісник Вищої ради юстиції. 2013. № 1. С. 134-141.

48. Пунько О. В. Функції правозастосовних актів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. №2. С. 106-111.

49. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістового наповнення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 1. С. 74-78.

50. Сєрьогін С. В. Верховенство права в Україні: проблеми розуміння та застосування : моногр. Дніпропетровськ: Грані, 2014. 121 с.

51. Соміков К. А. Правовий вибір і реалізація права: дис. ... канд. юридичний. науковий Екатеринбург, 2011. 200 с.

52. Степакова Н. М. До проблеми визначення стадій правозастосування в трудовому праві. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 225-231.

53. Уварова О. О. Роль принципів права в процесі правозастосування : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2009. 20 с.

54. Факас І. Б. Правоохоронна діяльність у сфері інформаційної безпеки. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2016. Вип. 2. С. 235-243.

55. Форманюк В. В. Реалізація локальних нормативно-правових актів. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 68-й С. 184-189.

56. Функціональний аспект принципів права в правоохоронній діяльності. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2011. № 1(1). С. 10-15.

57. Ширшикова Р. М. Організаційно-правове забезпечення виконання нормативно-правових актів центральним органом виконавчої влади України: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2010. 20 с.

58. Юхимюк О. М. Співвідношення понять «правозастосування» та «застосування норм права». Часопис Київського університету права. 2011. № 4. С. 53-56.

59. Sydorenko O.O. The legal system of Ukraine under the conditions of globalization. Theory and practice of jurisprudence. 2016. Release. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_6.

ТЕМА 2. ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ: ПОНЯТТЯ, ФОРМИ, ПІДСТАВИ, СТАДІЇ

Підготувати презентацію

- Застосування норми права як специфічна форма її реалізації: поняття, особливості.
- Суб'єкти застосування норм права.
- Правоохоронний процес. звичайний і складний порядок реалізації права.
- Основні вимоги та ефективність застосування законодавства.
- Гарантії правильного виконання закону.

Тестові завдання

1. Застосуванням норм права є:

- а) форма реалізації обов'язкових правових норм, що полягає в активній поведінці суб'єктів, що здійснюється ними незалежно від власного бажання;
- б) форма реалізації санкціонованих правових норм, що полягає в активній чи пасивній поведінці суб'єктів, здійснюваній ними за власним бажанням;
- в) форма реалізації забороняючих правових норм, яка полягає в пасивній поведінці суб'єктів, утриманні від заборонених дій;
- г) державно-владна, організаційна діяльність компетентних державних органів і посадових осіб щодо реалізації правових норм щодо конкретних життєвих випадків шляхом видання індивідуально-конкретних правових розпоряджень;
- д) тлумачення змісту правової норми для інших осіб, тобто тлумачення, висловлене ззовні усно чи документально і доступне іншим особам.

2. Метою правоохоронної діяльності є:

- а) встановлення індивідуальних правових приписів;
- б) припинення шкідливих наслідків і покарання винного;
- в) видання законів;
- г) встановлення правопорядку;
- д) усунення прогалин у праві.

3. За змістом застосування норм права – це:

- а) процес, що має стадійний характер, суть якого полягає в притягненні винних суб'єктів до юридичної відповідальності;
- б) створення і прийняття нових правових норм, що виникають у випадках, коли суспільні справи раніше не були врегульовані і в цьому виникла потреба вперше;
- в) втілення встановлених правових норм у діяльності суб'єктів права через виконання юридичних обов'язків, використання суб'єктивних прав, дотримання заборон;

г) заповнення повної або часткової прогалини в чинних нормативних актах необхідних правових норм шляхом формулювання відсутніх норм;

д) єдиний процес, що складається з окремих і взаємопов'язаних дій – стадій, у результаті яких уповноважений суб'єкт приймає рішення по справі.

4. Правом компетентного органу вирішити справу та обов'язком заінтересованих осіб виконати прийняте рішення є:

- а) правовий зміст правоохоронної діяльності;
- б) фактичний зміст правоохоронної діяльності;
- в) заохочення змісту правоохоронної діяльності;
- г) дорадчий міст правоохоронної діяльності;
- д) імперативний зміст правоохоронної діяльності.

5. Діяльність уповноважених органів і посадових осіб щодо вивчення обставин справи, її правової кваліфікації та винесення акта про застосування закону, а також дії заінтересованих осіб у зв'язку з її розглядом і прийняттям рішення є:

- а) правовий зміст правоохоронної діяльності;
- б) фактичний зміст правоохоронної діяльності;
- в) заохочення змісту правоохоронної діяльності;
- г) дорадчий міст правоохоронної діяльності;
- д) імперативний зміст правоохоронної діяльності.

6. Характерною рисою правоохоронної діяльності є:

- а) не здійснюється на основі верховенства права;
- б) відсутність спеціального суб'єкта правозастосування;
- в) не має кінцевого результату;
- г) не має чітко визначеної процедури реалізації;
- д) державно-владний характер.

7. Владний характер застосування норм права полягає в:

а) при вирішенні конкретної справи, життєвої події, певної правової ситуації на основі норм права;

б) у діяльності компетентного органу чи посадової особи і лише в межах наданих йому повноважень;

в) в інтелектуальній діяльності;

г) у прийнятті акта застосування норм права;

д) у колективній діяльності.

8. До особливостей застосування норм права належать:

а) організаційний характер, оскільки створюються відповідні умови для більш повної реалізації правових норм;

б) здійснення органами, не наділеними державною владою;

- в) не має державно-владного характеру;
- г) порядок застосування права не врегульований спеціальними правовими нормами;
- д) результати правозастосування не оформлені правовим актом.

9. Ознакою застосування закону є:

- а) юридично оформлений характер;
- б) логічної послідовності;
- в) сутнісна цінність;
- г) безпосередній вплив;
- д) визначення сфери впливу на суспільні відносини.

10. Однією з особливостей застосування закону є:

- а) пасивний характер;
- б) втілення в особливих матеріальних формах;
- в) творчий, інтелектуальний характер;
- г) виступає як юридичний факт;
- д) діяльність з прийняття законів та інших нормативно-правових актів.

Надати визначення:

Правозастосовний акт (дія правових норм), функції правозастосних актів, види правозастосних актів, ознаки кримінального переслідування, основного кримінального переслідування, додаткового кримінального переслідування, письмового правозастосного акта, підсумкового правозастосувального акта, усного правозастосувального акта, колегіального правозастосувального акта, лише правозастосувального акта, обґрунтовуючий акт правових норм, визначення, акт застосування правових норм, правоприміняючий акт застосування правових норм, правозмінний акт застосування правових норм, скасування, акт застосування правових норм, обов'язковий акт застосування нормативних правових норм, заборонні акти, застосування правових норм, об'єкти видання правозастосовних актів, правова форма актів застосування правових норм, форма зовнішнього вираження актів застосування правових норм, галузева приналежність актів застосування правових норм, структура актів застосування правових норм, силогізм, головне, підрядне, прецедент, квазіпрецедент.

Рекомендовані джерела:

1. Bryl K. I. Law enforcement act as a special type of individual legal acts: monograph. Kyiv: Lesya, 2012. 191 p.
2. Dashkovskaya O. Interpretive acts of the judiciary (on the example of acts of constitutional proceedings). Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2011. №2. pp. 26-34.
3. Evstigneeva G. B. Judicial decisions as a source of law: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 2007. 144 p.
4. Grin O. D. On the issue of the effectiveness of law enforcement acts. Customs business. 2015. No. 2 (2.2). pp. 64-71.

5. Ilkov V. V. Sources of law in administrative proceedings: theory and law enforcement: monograph. Dnepr: Lira, 2017. 379 p.
6. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of national law of Ukraine: monograph. Donetsk: Knowledge, Donets. ot-nie, 2014. 116 p.
7. Ismailov K. Yu. Legal nature of resolutions and clarifications of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as sources of law. Our right. 2011. №1. pp. 5-12.
8. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of law in Ukraine: author. dis. ... cand. Legal. scientific Mariupol, 2012. 16 p.
9. Izvarina A. F. Acts of courts of general jurisdiction: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 1999. 184 p.
10. Kuchma O. L. Principles of legality and rule of law: problems of law enforcement. Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Legal Sciences. 2015. Issue 6 (1). P. 150-152.
11. Kuchuk A. M. Ensuring the implementation of legal norms (national and international aspects): legal discourse. Almanac of international law. 2015. Issue 9. P. 14-20.
12. Kuznetsov V., Kuznetsova L. Problems of determining the insignificance of an act in law enforcement. Bulletin of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine. 2016. No. 2. P. 65-70.
13. Legal acts of the judiciary: dis. ... cand. Legal. scientific Irkutsk, 2009. 208 p.
14. Legka O. V. Implementation of legal norms: theoretical and legal aspects. Law and society. 2012. No. 1. P. 30-33.
15. Levenets B. B. The problem of distinguishing the stages of judicial enforcement. Constitutional state. 2019. Issue 30. P. 507-513.
16. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.
17. Matat Y. I. On the issue of determining the scope of law enforcement entities authorized to use means of overcoming gaps in legislation. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2015. Issue 30 (1). P. 35-38.
18. Melech L. V. Legality in law enforcement: author's review. thesis ... candidate law of science Lviv, 2010. 20 p.
19. Melnychuk S. M. The concept of judicial enforcement as a legal form of implementation of state functions. Law and Security. 2015. No. 3. P. 42-46.
20. Neledva H. V. Law enforcement as the main direction of influence of court practice on the national legal system. Actual problems of the state and law. 2009. Issue 47. P. 207-211.
21. Nevzorov I. L. The principle of legality in law enforcement activity: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kharkiv, 2003. 19 p.
22. Nikolska O. V. Acts of application of the norms of the Constitution of Ukraine. Law journal of Donetsk University. 2011. No. 1 (25). P. 244-248.
23. Obushenko N. M. Law enforcement and its place in labor law: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2015. 18 p.

24. Onyshchuk I. I. Theoretical and applied principles of law enforcement monitoring. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences. 2016. No. 837. P. 161-167.
25. Paleshnyk S. Interpretative acts in judicial practice. Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2013. No. 4. P. 261-268.
26. Perepelyuk A. Mechanism of law enforcement: structure and principles of organization. Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2012. No. 3. P. 274-282.
27. Perunova O. M. Procedural acts-documents in the process of execution of court decisions. Law and Security. 2006. Vol. 5. No. 5. P. 140-144.
28. Podorozhna T. Dynamics of legislative definitions in the process of law enforcement: theoretical aspects. Entrepreneurship, economy and law. 2013. No. 2. P. 3-6.
29. Pogrebnyak S. The influence of judicial practice on legal acts in the Romano-Germanic legal family. Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2003. No. 4. P. 92-99.
30. Prygara L. I. Content and structure of law enforcement acts. Transcarpathian legal readings. 2017. Vol. 1. P. 41-48.
31. Prygara L. I. Legal technique of law enforcement acts: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2008. 19 p.
32. Punko O. V. Functions of law enforcement acts. Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2015. No. 2. P. 106-111.
33. Punko O. V. Structure of construction of law enforcement acts. Legal Bulletin. Air and space law. 2014. No. 4. P. 36-40.
34. Rad O. I. Normative acts of the judiciary as sources of labor law of Ukraine: monogr. Lviv: Taras Soroka Publishing House, 2017. 174 p.
35. Reshota V. Acts of the President of Ukraine as a source of administrative law of Ukraine in judicial enforcement. Evropsky polityky a pravni diskurz. 2017. Svazek 4., 3. edition. R. 118-123.
36. Sabishchenko O. V. Judicial precedent as a source of procedural law of Ukraine. Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. 2014. Issue 197. P. 176-182.
37. Serdyuk I. A. Normative-legal act in relation to the act of application and the act of interpretation of legal norms. Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs. 2010. Issue 3. P. 152-159.
38. Serdyuk I. A. Use of the terms «legal act» and «legal act» in modern legal science. Legal scientific electronic journal. 2016. No. 3. P. 24-27.
39. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. Kyiv: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
40. Zubenko A. V. Correlation and interaction of acts of interpretation of the norms of law with law enforcement and regulatory legal acts. State and law. Legal and political sciences. 2009. Issue. Forty-fifth C. 82-86.
41. Zubenko AV Features of the concept, structure, content and form of interpretative acts. State and law. Legal and political sciences. 2011. № 51. S. 94-99.

42. Костовська К. М. Юридична техніка правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юридичний. наук. Львів, 2011. 16 с.

43. Костовська К. Особливості юридичної техніки неписаних (усних) актів правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 6. С. 3-6.

44. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2011. 21 с.

45. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.

46. Кошелева В. В. Акти судового тлумачення норм права (питання теорії та практики): дис. ... канд. юридичний. науковий Саратов, 1999. 210 с.

47. Кривецька Л. М. Правова природа актів тлумачення норм права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 25-33.

48. Кузьмін Р. Ефективність правоохоронної діяльності та підходи до її забезпечення (теоретичні аспекти). Вісник Академії прокуратури України. 2007. № 3. С. 11-17.

49. Лагус І. Нормативно-правові акти в теорії права і практиці російського законодавства: деякі труднощі. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 14-17.

50. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти) : дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.

51. Ленгер Я. І. Категорії «правовий конфлікт» і «конфлікт»: аналіз крізь призму теорій праворозуміння. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2017. № 1. С. 50-52.

52. Ленгер Я. І. Правова природа конфлікту та його особливості в муніципальному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 25. С. 14-16.

53. Ленгер Я. І. Пріоритет нормативно-правового акта як способу вирішення конфлікту. Держава та регіони. 2017. № 1. С. 19-24.

54. Мазур М. В. Акти судової влади як джерело конституційного права України : дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2009. 233 с.

55. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України : дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2008. 209 с.

56. Макарова Л. Г. Нормативно-правові акти судової влади як джерело адміністративного права: стан наукової розробки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 5(2). С. 60-64.

57. Марцеляк О. Правова природа актів Конституційного Суду України та їх роль у розвитку науки конституційного права. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 4. С. 118-121.

58. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.

59. Назарук Ю. Теоретичні властивості правозастосовчого акту. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 3. С. 217-220.
60. Ніколенко Л. М. До визначення судового прецеденту в Україні. Науковий вісник УжНУ. 2014. Вип. Двадцять сьомий С. 11-15.
61. Основні ознаки та структура правоохоронної діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. XX ст. 21-24.
62. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації права. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. правильно. 2013. №3. С. 107-111.
63. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового виконання. Вісник Вищої ради юстиції. 2013. № 1. С. 134-141.
64. Пунько О. В. Функції правозастосовних актів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. №2. С. 106-111.
65. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістового наповнення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 1. С. 74-78.
66. Серьогін С. В. Верховенство права в Україні: проблеми розуміння та застосування: моногр. Дніпропетровськ: Грані, 2014. 121 с.
67. Соміков К. А. Правовий вибір і реалізація права: дис. ... канд. юридичний. Львів, 2011. 200 с.
68. Степакова Н. М. До проблеми визначення стадій правозастосування в трудовому праві. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 225-231.
69. Уварова О. О. Роль принципів права в процесі правозастосування : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2009. 20 с.
70. Факас І. Б. Правоохоронна діяльність у сфері інформаційної безпеки. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2016. Вип. 2. С. 235-243.
71. Форманюк В. В. Реалізація локальних нормативно-правових актів. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 68-й С. 184-189.
72. Функціональний аспект принципів права в правоохоронній діяльності. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2011. № 1(1). С. 10-15.
73. Ширшикова Р.М. Організаційно-правове забезпечення виконання нормативно-правових актів центральним органом виконавчої влади України: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2010. 20 с.
74. Юхимюк О. М. Співвідношення понять «правозастосування» та «застосування норм права». Часопис Київського університету права. 2011. № 4. С. 53-56.
75. □ Sydorenko O.O. The legal system of Ukraine under the conditions of globalization. Theory and practice of jurisprudence. 2016. Release. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2016_1_6.

ТЕМА 3. ПРАВОЗАСТОСОВНИЙ АКТ ЯК АКТ ІНДИВІДУАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Підготувати презентацію

- Акти реалізації правових норм: поняття та ознаки.
- Критерії класифікації та види актів реалізації права.
- Вимоги до правозастосовних актів: загальна характеристика.
- Юридична мова окремих видів правозастосовних актів.

Тестові завдання

1. Передбачено необхідність запровадження інституту пілотних рішень Європейського суду, зокрема для України:

а) необхідність регулювання та організації суспільних відносин (складання та нормалізація правових, політичних, моральних, релігійних та інших відносин, забезпечення соціально-політичних та етичних гарантій виживання людства);

б) необхідність об'єктивного впливу на функціонування національної правової системи (зокрема судової системи) держави та досягнення єдності правозастосування судами України;

в) розкриття соціальної сутності та призначення громадянського суспільства;

г) розкриття соціальної сутності та призначення держави;

д) удосконалення функціонування системи державних органів, державних підприємств, установ, організацій, що виконують завдання і функції держави.

2. Громадські організації застосовують норми права, але лише за певних умов (наприклад, розроблення і затвердження локальних актів законодавства про працю та застосування їх норм за погодженням з профспілковим комітетом підприємства, установи, організації), а саме:

а) коли стороною в адміністративній справі є громадська організація;

б) коли представники громадських організацій представляють інтереси своїх членів за нотаріально посвідченою довіреністю;

в) коли представники громадських організацій представляють інтереси своїх членів у третейських судах;

г) коли громадські організації уповноважені державою здійснювати правозастосування або коли вони діють спільно з державними органами;

д) при внесенні громадськими організаціями пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

3. Застосування законів у внутрішніх справах громадських об'єднань є однією з форм громадського самоврядування. Самоврядування в цій частині здійснюється:

- а) на основі та відповідно до правових норм;
- б) на підставі та на виконання звичаїв;
- в) на підставі та виконанні судових рішень;
- г) на підставі та на виконання ухвали слідчого судді;
- д) на основі аналогії права та аналогії права.

4. Прикладом залучення громадських організацій до правоохоронної діяльності є залучення їх до правоохоронної діяльності. Основним законодавчим актом, що регулює участь громадських організацій у правоохоронній діяльності є:

- а) Закон України «Про громадянство»;
- б) Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»;
- в) Закон України «Про державну службу»;
- г) Закон України «Про виконавче провадження»;
- д) Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

5. Можливе розширення повноважень громадських організацій у сфері правоохоронної діяльності:

- а) тільки шляхом застосування аналогії права;
- б) лише шляхом внесення відповідних змін до міжнародного права;
- в) лише шляхом внесення відповідних змін до національного законодавства;
- г) тільки за згодою самих громадських організацій;
- д) тільки за згодою громадянського суспільства.

6. Деонтична логіка має кращі інструменти для формалізації правил поведінки, ніж класична логіка, і це важливо для правозастосування, оскільки саме шляхом переформулювання деонтичних тверджень можна досягти:

- а) виведення норми з норми;
- б) альтернативна побудова логічного квадрата;
- в) розуміння дії законів класичної логіки;
- г) розуміння дії законів аристотелівської логіки;
- д) розуміння дії точок біфуркації.

7. Необхідність у застосуванні норм права не виникає:

- а) коли права та обов'язки, передбачені нормами права, виникають лише після прийняття державним органом владного рішення про наділення одних учасників правовідносин суб'єктивними юридичними правами і покладення на інших суб'єктивних юридичних обов'язків;

б) коли виникає спір про право, а сторони самі не можуть виробити узгодженого рішення щодо наявності чи ступеня суб'єктивних прав і юридичних обов'язків;

в) у разі необхідності внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування»;

г) при правопорушеннях, тобто при невиконанні обов'язків, є перешкоди для здійснення права і необхідно вдатися до заходів примусу;

д) якщо необхідно офіційно встановити наявність чи відсутність юридичних фактів чи конкретних документів.

8. Принцип застосування закону, що підкреслює неупередженість і послідовність у застосуванні закону:

а) принцип пропорційності;

б) принцип справедливості;

в) принцип доцільності;

г) принцип розумності;

д) принцип своєчасності.

9. Принцип застосування норм права, що вимагає прийняття рішення, у якому було б забезпечено необхідний баланс між несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи та цілями, на досягнення яких це рішення спрямоване:

а) принцип пропорційності;

б) принцип добросовісності;

в) принцип доцільності;

г) принцип розумності;

д) принцип законності.

10. Стадією правозастосовного процесу є:

а) сукупність дій посадової особи чи державного органу, спрямованих на вирішення певного завдання правоохоронної діяльності;

б) діяльність спеціально уповноважених суб'єктів, спрямована на формування правових норм, усвідомлення необхідності їх правового регулювання, формального закріплення та державного захисту правових приписів;

в) сукупність взаємопов'язаних дій учасників суспільства, встановлених процесуальними нормами, суть яких полягає у з'ясуванні та роз'ясненні їх сутності;

г) дослідження, аналіз суспільних явищ і процесів, виявлення об'єктивної необхідності правового регулювання;

д) діяльність щодо впорядкування та вдосконалення нормативно-правових актів, їх побудови в єдину внутрішньо узгоджену систему.

Надати визначення:

Правозастосовний акт (дія правових норм), функції правозастосних актів, види правозастосних актів, ознаки кримінального переслідування, основного кримінального переслідування, додаткового кримінального переслідування, письмового правозастосного акта, підсумкового правозастосувального акта, усного правозастосувального акта, колегіального правозастосувального акта, лише правозастосувального акта, обґрунтовуючий акт правових норм, визначення, акт застосування правових норм, правоприміняючий акт застосування правових норм, правозмінний акт застосування правових норм, скасування, акт застосування правових норм, обов'язковий акт застосування нормативних правових норм, заборонні акти, застосування правових норм, об'єкти видання правозастосовних актів, правова форма актів застосування правових норм, форма зовнішнього вираження актів застосування правових норм, галузева приналежність актів застосування правових норм, структура актів застосування правових норм, силогізм, головне, підрядне, прецедент, квазіпрецедент.

Рекомендовані джерела:

1. Alieva-Baranovska V. Brief history of civil codes of Ukraine. Legal Ukraine. 2015. No. 3. P. 4-9.
2. Andrusiv L. M. Promulgation of normative legal acts as a stage of law-making. Actual problems of domestic jurisprudence. 2017. No. 3. P. 3-5.
3. Baranov V. M. Preamble to the normative legal act (doctrine, practice, technique): monogr. Moscow: Yurlytinform, 2014. 247 p.
4. Bernaziuk Ya. O. Law-making of the President of Ukraine through the prism of the peculiarities of some types of his acts. State and law. Legal and political sciences. 2013. Issue 59. P. 71-78.
5. Bezus Yu. A. Systematization of subordinate legal acts in Ukraine (theoretical and legal aspect): author's abstract. thesis ... candidate law of science Kharkiv, 2018. 22 p.
6. Bogachov S. V. Law-making: the need for terminological improvement. Our right. 2014. No. 1. P. 10-12.
7. Bryl K. I. Law enforcement act as a special type of individual legal acts: monograph. Kyiv: Lesya, 2012. 191 p.
8. Dashkovskaya O. Interpretive acts of the judiciary (on the example of acts of constitutional proceedings). Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2011. №2. pp. 26-34.
9. Evstigneeva G.B. Judicial decisions as a source of law: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 2007. 144 p.
10. Fandalyuk O. V. Law enforcement acts-actions in the mechanism of performance of functions by internal affairs bodies: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 1999. 218 p.
11. Fedoriv O. Judicial precedent in the law of Ukraine: expediency of implementation and variability of consequences. Legal journal. 2012. No. 6 (120). P. 57-60.

12. Gorban M. Yu. Judicial law-making concretization: general theoretical issues. *Customs business*. 2015. No. 2 (98). P. 3-7.
13. Grin O. D. On the issue of the effectiveness of law enforcement acts. *Customs business*. 2015. No. 2 (2.2). pp. 64-71.
14. Hetman E. A. Normative activity of executive authorities in Ukraine: legal content and problematic issues: monogr. Kharkiv: Oberig, 2014. 307 p.
15. Hetman E. A. Problems of legal regulation of rule-making activity of executive authorities: author's review. thesis ... Doctor of Law. of science Kyiv, 2015. 36 p.
16. Hetman E. A. The place of the codification act in the legal system of Ukraine. *Theory and practice of jurisprudence*. 2017. No. 1 (11). P. 1-12.
17. Hrymalyuk P. O. Delegated law-making: theoretical and applied principles: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2013. 20 c.
18. Ilkov VV Sources of law in administrative proceedings: theory and law enforcement: monograph. Dnepr: Lira, 2017. 379 p.
19. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of national law of Ukraine: monograph. Donetsk: Knowledge, Donets. ot-nie, 2014. 116 p.
20. Ismailov K. Yu. Legal nature of resolutions and clarifications of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as sources of law. *Our right*. 2011. №1. pp. 5-12.
21. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of law in Ukraine: author. dis. ... cand. Legal. scientific Mariupol, 2012. 16 p.
22. Izvarina A.F. Acts of courts of general jurisdiction: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 1999. 184 p.
23. Voronina M. Axiological principles of rule-making by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine regarding the coordination of the activities of the National Police: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2018. 19 p.
24. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.
25. Matat Y. I. On the issue of determining the scope of law enforcement entities authorized to use means of overcoming gaps in legislation. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*. 2015. Issue 30 (1). P. 35-38.
26. Melech L. V. Legality in law enforcement: author's review. thesis ... candidate law of science Lviv, 2010. 20 p.
27. Melnychuk S. M. The concept of judicial enforcement as a legal form of implementation of state functions. *Law and Security*. 2015. No. 3. P. 42-46.
28. Neledva H. V. Law enforcement as the main direction of influence of court practice on the national legal system. *Actual problems of the state and law*. 2009. Issue 47. P. 207-211.
29. Nevzorov I. L. The principle of legality in law enforcement activity: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kharkiv, 2003. 19 p.

30. Nikolska O. V. Acts of application of the norms of the Constitution of Ukraine. Law journal of Donetsk University. 2011. No. 1 (25). P. 244-248.
31. Skrypniuk O. Legal acts of the Constitutional Court of Ukraine as sources of modern constitutional law of Ukraine. Law of Ukraine. 2012. No. 3-4. P. 404-410.
32. Obushenko N. M. Law enforcement and its place in labor law: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2015. 18 p.
33. Onyshchuk I. I. Theoretical and applied principles of law enforcement monitoring. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences. 2016. No. 837. P. 161-167.
34. Paleshnyk S. Interpretative acts in judicial practice. Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2013. No. 4. P. 261-268.
35. Perepelyuk A. Mechanism of law enforcement: structure and principles of organization. Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2012. No. 3. P. 274-282.
36. Perunova O. M. Procedural acts-documents in the process of execution of court decisions. Law and Security. 2006. Vol. 5. No. 5. P. 140-144.
37. Podorozhna T. Dynamics of legislative definitions in the process of law enforcement: theoretical aspects. Entrepreneurship, economy and law. 2013. No. 2. P. 3-6.
38. Pogrebnyak S. The influence of judicial practice on legal acts in the Romano-Germanic legal family. Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2003. No. 4. P. 92-99.
39. Prygara L. I. Content and structure of law enforcement acts. Transcarpathian legal readings. 2017. Vol. 1. P. 41-48.
40. Prygara L. I. Legal technique of law enforcement acts: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2008. 19 p.
41. Punko O. V. Functions of law enforcement acts. Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2015. No. 2. P. 106-111.
42. Serdyuk I. A. Normative-legal act in relation to the act of application and the act of interpretation of legal norms. Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs. 2010. Issue 3. P. 152-159.
43. Serdyuk I. A. Use of the terms «legal act» and «legal act» in modern legal science. Legal scientific electronic journal. 2016. No. 3. P. 24-27.
44. Shkarovsky D. Judicial precedent in Ukrainian law: problematic issues of implementation. Legal journal. 2012. No. 6 (120). P. 65-67.
45. Shved E. Yu. Procedural acts-documents in administrative proceedings: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 2009. 200 p.
46. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. Kyiv: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
47. Stetsik N. Judicial law-making acts: general theoretical characteristics. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series. 2011. No. 52. P. 27-32.

48. Talykin E. A. Judicial acts and economic procedural form: separate aspects of the relationship. Actual problems of law: theory and practice. 2014. No. 29. P. 86-93.
49. The concept and main features of law enforcement acts. State and regions. Series: Law. 2016. No. 1. pp. 3-8.
50. The precedent is the source of parliamentary procedures in Ukraine. Scientific Bulletin of Public and Private Law. 2017. Issue. 5. S. 51-54.
51. Tikhomirov Yu. A. Law enforcement: theory and practice: monogr. Moscow: Formula Law, 2008. 431 p.
52. Trach N. S. Linguistic examination of legal documents: hermeneutic aspect (on the example of the text of the will). Actual problems of the state and law. 2009. Issue 50. P. 315-321.
53. Uvarova O. About the content and form of law enforcement acts. Bulletin of the Academy of Legal Sciences. 2005. No. 4. P. 207-213.
54. Uvarova O. General principles of law and their role in law enforcement from the standpoint of natural law and positivist approaches to law. Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2008. No. 2. P. 244-252.
55. Volosheniuk O. V. Harmonization and unification of legislation as a form of convergence of legal systems. Law and society. 2015. No. 4. P. 3-7.
56. Zagainova SK Judicial acts in civil and arbitration proceedings: dis. ... Dr. jurid. scientific Ekaterinburg, 2008. 485 p.
57. Zubenko A.V. Correlation and interaction of acts of interpretation of the norms of law with law enforcement and regulatory legal acts. State and law. Legal and political sciences. 2009. Issue. Forty-fifth C. 82-86.
58. Zubenko AV Features of the concept, structure, content and form of interpretative acts. State and law. Legal and political sciences. 2011. № 51. S. 94-99.
59. Гусаров С. М. Законодавство та законодавчий процес в Україні: моногр. Харків: Золота Миля, 2014. 412 с.
60. Дашковська О.Г. Принципи нормотворчої діяльності: загальна характеристика. Науковий вісник УжНУ. 2015. № 35. С. 34-37.
61. Делія Ю. В. Адміністративно-правові аспекти нормотворчості державного управління в Україні: автореф. дис. ... д-р юрид. науковий Київ, 2014. 35 с.
62. Демиденко В. А. Муніципальне нормотворчість і муніципальне правотворчість: аспекти співвідношення. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2019. № 18. С. 23-32.
63. Зайцева І. А. Конституційно-правове забезпечення нормотворчості в місцевому самоврядуванні в Україні: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Маріуполь, 2013. 20 с.
64. Калашник О. М. Прогалини в цивільному процесуальному праві та їх усунення : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2016. 20 с.
65. Колесник В. Відновлення дії Конституції та зміна форми правління як засіб відновлення конституційного ладу. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 4. С. 103-109.

66. Костовська К. М. Юридична техніка правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Львів, 2011. 16 с.
67. Костовська К. Особливості юридичної техніки неписаних (усних) актів правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 6. С. 3-6.
68. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2011. 21 с.
69. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.
70. Коцан-Олінець Ю. Я. Теоретико-правова характеристика правотворчості. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №2. С. 24-27.
71. Кошелєва В. В. Акти судового тлумачення норм права (питання теорії та практики): дис. ... канд. юридичний. науковий Саратов, 1999. 210 с.
72. Кошіль Н. М. Систематизація конституційного законодавства України : автореф. дис. ... канд. юридичний. наукова Одеса, 2017. 26 с.
73. Кравчук К. Г. Судова правотворчість у діяльності Конституційного Суду України: методологічні аспекти дослідження. Право і суспільство. 2017. № 1(2). С. 17-21.
74. Кривецька Л. М. Правова природа актів тлумачення норм права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 25-33.
75. Кузнєцова Н. Цивільний кодекс України: Досягнення кодифікації визнано. Закон України. 2014. № 2. С. 9-24.
76. Кузьмін Р. Ефективність правоохоронної діяльності та підходи до її забезпечення (теоретичні аспекти). Вісник Академії прокуратури України. 2007. № 3. С. 11-17.
77. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. Підприємництво, господарство і право. 2014. № 2. С. 90-93.
78. Лагус І. Нормативно-правові акти в теорії права і практиці російського законодавства: деякі труднощі. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 14-17.
79. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти) : дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.
80. Ленгер Я. І. Категорії «правовий конфлікт» і «конфлікт»: аналіз крізь призму теорій праворозуміння. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2017. № 1. С. 50-52.
81. Ленгер Я. І. Правова природа конфлікту та його особливості в муніципальному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 25. С. 14-16.
82. Ленгер Я. І. Пріоритет нормативно-правового акта як способу вирішення конфлікту. Держава та регіони. 2017. № 1. С. 19-24.

83. Мазур М. В. Акти судової влади як джерело конституційного права України : дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2009. 233 с.
84. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України : дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2008. 209 с.
85. Макарова Л.Г. Нормативно-правові акти судової влади як джерело адміністративного права: стан наукової розробки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2016. № 5(2). С. 60-64.
86. Марцеляк О. Правова природа актів Конституційного Суду України та їх роль у розвитку науки конституційного права. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 4. С. 118-121.
87. Молодкін Н. Є. Функції судових актів у правовому регулюванні: дис. ... канд. юридичний. науковий М., 2005. 184 с.
88. Мурашин О. Правозастосовні акти прямої демократії (теоретичний аспект). Закон України. 1999. № 8. С. 20-23.
89. Мухін В. В. Правозастосовний акт як форма індивідуального правового регулювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 23. С. 14-16.
90. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.
91. Назарук Ю. Теоретичні властивості правозастосовного акту. Підприємство, господарство і право. 2017. №3. С. 217-220.
92. Ніколенко Л. М. До визначення судового прецеденту в Україні. Науковий вісник УжНУ. 2014. Вип. Двадцять сьомий С. 11-15.
93. Основні ознаки та структура правоохоронної діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. XX ст. 21-24.
94. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації права. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. правильно. 2013. №3. С. 107-111.
95. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового виконання. Вісник Вищої ради юстиції. 2013. № 1. С. 134-141.
96. Пунько О. В. Функції правозастосовних актів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 106-111.
97. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістового наповнення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 1. С. 74-78.
98. Серьогін С. В. Верховенство права в Україні: проблеми розуміння та застосування : моногр. Дніпропетровськ: Грані, 2014. 121 с.
99. Соміков К. А. Правовий вибір і реалізація права: дис. ... канд. юридичний. науковий Екатеринбург, 2011. 200 с.
100. Степакова Н. М. До проблеми визначення стадій правозастосування в трудовому праві. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 225-231.

101. Уварова О. О. Роль принципів права в процесі правозастосування : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2009. 20 с.
102. Факас І. Б. Правоохоронна діяльність у сфері інформаційної безпеки. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2016. Вип. 2. С. 235-243.
103. Форманюк В. В. Реалізація локальних нормативно-правових актів. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 68-й С. 184-189.
104. Функціональний аспект принципів права в правоохоронній діяльності. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2011. № 1(1). С. 10–15.
105. Ширшикова Р.М. Організаційно-правове забезпечення виконання нормативно-правових актів центральним органом виконавчої влади України: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2010. 20 с.

ТЕМА 4. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА В СИСТЕМІ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підготувати презентацію

- Діяльність Конституційного Суду України з питань тлумачення Конституції та законів України.
- Мовний спосіб тлумачення. логічний спосіб тлумачення.
- Цільовий метод тлумачення.
- Тлумачення правових презумцій та юридичних фікцій. способи тлумачення Конституції та законів.
- Межі тлумачення Конституційним Судом України Конституції та законів України.

Тестові завдання

1. Юридичні факти поділяються на:

- а) дії та події;
- б) термінові та довгострокові;
- в) об'єктивні та суб'єктивні;
- г) формально-обумовлені;
- д) фіктивні та умовні.

2. До вимог, якими слід керуватися при встановленні фактичних обставин справи першої стадії застосування норм права, належать:

- а) законність, верховенство права;
- б) гуманізм, демократизм, гласність;
- в) свобода, справедливість, рівність;
- г) суб'єктивність, колегіальність, оперативність;
- д) належність, об'єктивність, повнота, правдивість доказів.

3. Встановлення юридично значущих фактів першої стадії застосування норм права здійснюється за допомогою:

- а) безпосереднє спостереження за учасниками правовідносин;
- б) систематизація нормативно-правових актів;
- в) докази, отримані в установлених законом формах і порядку;
- г) застосування аналогії закону;
- д) аналіз правової норми.

4. Встановлення фактичних обставин справи першої стадії правоохоронного процесу здійснюється без участі:

- а) свідчення;
- б) протоколи огляду місця події;
- в) висновки експерта;
- г) речові докази;
- д) речові докази, отримані незаконним шляхом.

5. Даними, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи, є:

- а) вибір та аналіз правових норм;
- б) встановлення обставин справи;
- в) докази;
- г) презумпція;
- д) тягар доведення.

6. Докази встановлюються такими засобами:

- а) докази, засновані на чужих словах;
- б) докази, отримані внаслідок істотного порушення прав і свобод людини;
- в) докази, отримані через інформацію, отриману внаслідок істотного порушення прав і свобод людини;
- г) письмові, речові та електронні докази, висновки експертів, показання свідків;
- д) вчинення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його істотних умов.

7. Характерною ознакою упередженого факту є:

- а) відсутність обов'язку повторного свідчення;
- б) встановлюється лише апеляційним судом;
- в) встановлюється виключно для господарських справ;
- г) обов'язок доведення;
- д) можливість використання лише при розгляді справ окремого провадження.

8. Відповідно до ст. 71 Кодексу адміністративного судочинства України в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на:

- а) відповідач;
- б) третя особа, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору;
- в) позивач;
- г) свідок;
- д) третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

9. У правозастосовчому процесі обов'язком обґрунтування доказів, покладених на певного суб'єкта, є:

- а) презумпція;
- б) тягар доведення;
- в) доведення;
- г) відбір і аналіз правових норм;
- д) встановлення обставин справи.

10. Другою стадією правозастосовного процесу є:

- а) вибір і аналіз правової норми;
- б) встановлення фактичних обставин справи;
- в) систематизація нормативно-правових актів;
- г) внесення змін і доповнень до приписів нормативно-правових актів;
- д) прийняття уповноваженим суб'єктом рішення у справі.

Рекомендовані джерела:

1. Gorban M. Yu. Judicial law-making concretization: general theoretical issues. Customs business. 2015. No. 2 (98). P. 3-7.
2. Grin OD On the issue of the effectiveness of law enforcement acts. Customs business. 2015. No. 2 (2.2). pp. 64-71.
3. Н. Prykhodko. The role of legal positions of the Constitutional Court of Ukraine in the formation and development of the doctrine of the constitutional process. Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine. 2015. No. 2. P. 43-54.
4. Hetman E. A. Normative activity of executive authorities in Ukraine: legal content and problematic issues: monogr. Kharkiv: Oberig, 2014. 307 p.
5. Hetman E. A. Problems of legal regulation of rule-making activity of executive authorities: author's review. thesis ... Doctor of Law. of science Kyiv, 2015. 36 p.
6. Hetman E. A. The place of the codification act in the legal system of Ukraine. Theory and practice of jurisprudence. 2017. No. 1 (11). P. 1-12.
7. Hrymalyuk P. O. Delegated law-making: theoretical and applied principles: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2013. 20 c.
- A. Serdyuk O. Methodological analysis of interpretations of the concept of «law-making». Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2017. No. 2. P. 69-78.
8. Ilkov VV Sources of law in administrative proceedings: theory and law enforcement: monograph. Dnepr: Lira, 2017. 379 p.
9. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of national law of Ukraine: monograph. Donetsk: Knowledge, Donets. ot-nie, 2014. 116 p.
10. Ismailov K. Yu. Legal nature of resolutions and clarifications of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as sources of law. Our right. 2011. № 1. pp. 5-12.
11. Izvarina A.F. Acts of courts of general jurisdiction: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 1999. 184 p.
12. Kurus T. V. Correlation of normative activity with related legal concepts. Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. 2013. No. 6-3. P. 9-11.
13. Langer Y. I. The priority of a normative legal act as a way to resolve a conflict. State and regions. 2017. No. 1. P. 19-24.
14. Leph Yu. S. About the law-making functions of public administration bodies. University scientific notes. 2018. No. 2. P. 36-43.

15. Lepekh Y. The question of the relationship between the concepts of «law-making» and «norm-making». Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. 2016. No. 855. P. 225-231.
16. Lepish N. Ya. Effectiveness of interpretation as an element of law-making activity. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Series: Legal. 2017. Issue 4. P. 42-51.
17. Voronina M. Axiological principles of rule-making by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine regarding the coordination of the activities of the National Police: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2018. 19 p.
18. Mammadov E. F. Terms and definitions as means of legal technique of law-making: diss. ... candidate law of science Moscow, 2015. 215 p.
19. Mandel R. Towards an understanding of the principles of law. Sciences of Europe. 2016. No. 4, Part 2. P. 100-103.
20. Mandrikova K. O. Reasonableness in legal regulation: requirements for rule-making and law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Kharkiv, 2015. 20 p.
21. Mandyuk O. O. Implementation of individual administrative acts. Journal of East European Law. 2016. No. 27. P. 151-156.
22. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.
23. Matat Y. I. On the issue of determining the scope of law enforcement entities authorized to use means of overcoming gaps in legislation. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2015. Issue 30 (1). P. 35-38.
24. Mazurenko A. Law-making politics and law-making culture: theoretical questions. East European Science Journal. 2016. No. 4, part 5. R. 12-14.
25. Mazurenko A., Kolesnyk S. Law-making form of anti-corruption policy in the conditions of decentralization of state power. Sciences of Europe. 2016. No. 2, part 2. R. 131-133.
26. Mazuryk K. Z. Characteristics of law-making and determination of factors affecting it. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. 2012. No. 2 (1). P. 245-250.
27. Melech L. V. Legality in law enforcement: author's review. thesis ... candidate law of science Lviv, 2010. 20 p.
28. Melnychuk S. M. The concept of judicial enforcement as a legal form of implementation of state functions. Law and Security. 2015. No. 3. P. 42-46.
29. Neledva H. V. Law enforcement as the main direction of influence of court practice on the national legal system. Actual problems of the state and law. 2009. Issue 47. P. 207-211.
30. Nevzorov I. L. The principle of legality in law enforcement activity: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kharkiv, 2003. 19 p.
31. Nikolska O. V. Acts of application of the norms of the Constitution of Ukraine. Law journal of Donetsk University. 2011. No. 1 (25). P. 244-248.

32. Skrypniuk O. Legal acts of the Constitutional Court of Ukraine as sources of modern constitutional law of Ukraine. *Law of Ukraine*. 2012. № 3-4. P. 404-410.
33. Obushenko N. M. Law enforcement and its place in labor law: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2015. 18 p.
34. Onyshchuk I. I. Theoretical and applied principles of law enforcement monitoring. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*. 2016. No. 837. P. 161-167.
35. Paleshnyk S. Interpretative acts in judicial practice. *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2013. No. 4. P. 261-268.
36. Perepelyuk A. Mechanism of law enforcement: structure and principles of organization. *Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2012. No. 3. P. 274-282.
37. Perunova O. M. Procedural acts-documents in the process of execution of court decisions. *Law and Security*. 2006. Vol. 5. No. 5. P. 140-144.
38. Plavych V. P. The phenomenon of rule-making and its relationship with related categories: law-making, legality, law-making and law-making processes. *State and law. Legal and political sciences*. 2013. Issue 62. P. 11-16.
39. Podorozhna T. Dynamics of legislative definitions in the process of law enforcement: theoretical aspects. *Entrepreneurship, economy and law*. 2013. No. 2. P. 3-6.
40. Pogrebnyak S. Gaps in legislation and means of overcoming them. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2012. No. 1 (72). P. 44-56.
41. Pogrebnyak S. The influence of judicial practice on legal acts in the Romano-Germanic legal family. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2003. No. 4. P. 92-99.
42. Popovych T. P., Strychuk Y. Ya. Sublegal law-making: theoretical and legal aspects. *Private and public law*. 2018. No. 2. P. 12-16.
43. Prygara L. I. Content and structure of law enforcement acts. *Transcarpathian legal readings*. 2017. Vol. 1. P. 41-48.
44. Prygara L. I. Legal technique of law enforcement acts: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2008. 19 p.
45. Punko O. V. Functions of law enforcement acts. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2015. No. 2. P. 106-111.
46. Rogovenko O. V. Comparison of the concepts of norm-making and law-making of local authorities. *Private and public law*. 2018. No. 1. P. 9-14.
47. Rogovenko O. V. Methodological principles of the study of municipal law-making. *Private and public law*. 2018. No. 4. P. 11-17.
48. Rosik T. V. The role of judicial practice in modern law-making: theoretical and applied aspects: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2016. 22 p.
49. Selivanov A. Problematic aspects of the law-making process and their reflection in the decisions of the Constitutional Court of Ukraine. *Law of Ukraine*. 2009. No. 5. P. 23-29.

50. Serdyuk I. A. Normative-legal act in relation to the act of application and the act of interpretation of legal norms. Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs. 2010. Issue 3. P. 152-159.
51. Serdyuk I. A. Use of the terms «legal act» and «legal act» in modern legal science. Legal scientific electronic journal. 2016. No. 3. P. 24-27.
52. Serdyuk V. O. Judicial law-making in the context of legal reform in Ukraine. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. 2013. Issue 21. P. 90-93.
53. Shkarovsky D. Judicial precedent in Ukrainian law: problematic issues of implementation. Legal journal. 2012. No. 6 (120). P. 65-67.
54. Shved E. Yu. Procedural acts-documents in administrative proceedings: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 2009. 200 p.
55. Solomonyuk O. Ya. Issues of judicial law-making in scientific literature. Young Scientist. 2018. No. 7 (59). P. 232-235.
56. Stadnychenko T. O. Improvement of rule-making activity of authorities in the conditions of modernization of public administration: diss. ... candidate sciences from state example Dnipro, 2016. 237 p.
57. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. Kyiv: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
58. Stetsik N. Judicial law-making acts: general theoretical characteristics. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series. 2011. No. 52. P. 27-32.
59. Stremenovskiy S.M. Sublegal law-making: scientific approaches. Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University «Odesa Law Academy». 2017. Issue 2. P. 55-64.
60. Talykin E. A. Judicial acts and economic procedural form: separate aspects of the relationship. Actual problems of law: theory and practice. 2014. No. 29. P. 86-93.
61. The concept and main features of law enforcement acts. State and regions. Series: Law. 2016. No. 1. pp. 3-8.
62. The precedent is the source of parliamentary procedures in Ukraine. Scientific Bulletin of Public and Private Law. 2017. Issue. 5. S. 51-54.
63. Tikhomirov Yu. A. Law enforcement: theory and practice: monogr. Moscow: Formula Law, 2008. 431 p.
64. Trach N. S. Linguistic examination of legal documents: hermeneutic aspect (on the example of the text of the will). Actual problems of the state and law. 2009. Issue 50. P. 315-321.
65. Zubenko A.V. Correlation and interaction of acts of interpretation of the norms of law with law enforcement and regulatory legal acts. State and law. Legal and political sciences. 2009. Issue. Forty-fifth C. 82-86.
66. Zubenko A. V. Features of the concept, structure, content and form of interpretative acts. State and law. Legal and political sciences. 2011. № 51. S. 94-99.
67. Галузевий правовий моніторинг у теорії правотворчості: постановка питання. Вісник Національної академії правових наук України. 2015. № 1 (80). С. 45-52.
68. Гусаров С. М. Законодавство та законодавчий процес в Україні: моногр. Харків: Золота Миля, 2014. 412 с.

69. Дашковська О. Г. Принципи нормотворчої діяльності: загальна характеристика. Науковий вісник УжНУ. 2015. № 35. С. 34-37.

70. Делія Ю. В. Адміністративно-правові аспекти нормотворчості державного управління в Україні: автореф. дис. ... д-р юрид. наук. Київ, 2014. 35 с.

71. Демиденко В. А. Муніципальне нормотворчість і муніципальне правотворчість: аспекти співвідношення. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2019. № 18. С. 23-32.

72. Зайцева І. А. Конституційно-правове забезпечення нормотворчості в місцевому самоврядуванні в Україні: автореф. дис. ... канд. юридичний. наук. Маріуполь, 2013. 20 с.

73. Калашник О. М. Прогалини в цивільному процесуальному праві та їх усунення : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2016. 20 с.

74. Кельман М. Методологія дослідження правотворчості в правовій державі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. № 861. С. 130-136.

75. Кириленко І. С. Локальна правотворчість як особливий вид юридичної діяльності. Науковий вісник УжНУ. 2013. № 23. С. 55-58.

76. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2011. 21 с.

77. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.

78. Коцан-Олінець Ю. Я. Теоретико-правова характеристика правотворчості. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 2. С. 24-27.

79. Кошелева В. В. Акти судового тлумачення норм права (питання теорії та практики): дис. ... канд. юридичний. науковий Саратов, 1999. 210 с.

80. Кошіль Н. М. Систематизація конституційного законодавства України: автореф. дис. ... канд. юридичний. наукова Одеса, 2017. 26 с.

81. Кравчук К. Г. Судова правотворчість у діяльності Конституційного Суду України: методологічні аспекти дослідження. Право і суспільство. 2017. № 1(2). С. 17-21.

82. Кривецька Л. М. Правова природа актів тлумачення норм права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 25-33.

83. Кузнецова Н. Цивільний кодекс України: Досягнення кодифікації визнано. Закон України. 2014. № 2. С. 9-24.

84. Кузьмін Р. Ефективність правоохоронної діяльності та підходи до її забезпечення (теоретичні аспекти). Вісник Академії прокуратури України. 2007. № 3. С. 11-17.

85. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. Підприємництво, господарство і право. 2014. № 2. С. 90-93.

86. Лагус І. Нормативно-правові акти в теорії права і практиці російського законодавства: деякі труднощі. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 14-17.

87. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти): дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.
88. Ленгер Я. І. Категорії «правовий конфлікт» і «конфлікт»: аналіз крізь призму теорій праворозуміння. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2017. № 1. С. 50-52.
89. Ленгер Я. І. Правова природа конфлікту та його особливості в муніципальному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 25. С. 14-16.
90. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України : дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2008. 209 с.
91. Макарова Л. Г. Нормативно-правові акти судової влади як джерело адміністративного права: стан наукової розробки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 5(2). С. 60-64.
92. Марцеляк О. Правова природа актів Конституційного Суду України та їх роль у розвитку науки конституційного права. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 4. С. 118-121.
93. Мельничук С. М. Нормативно-договірна правотворча форма реалізації функцій сучасної держави Україна. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2018. Т. 29 (68). № 6. С. 12-17.
94. Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правоохоронної та правоохоронної діяльності. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 4. С. 16-23.
95. Моїсеєнкова С. Філософсько-правовий аналіз механізму формування права. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 5. С. 123-127.
96. Молодкін Н. Є. Функції судових актів у правовому регулюванні: дис. ... канд. юридичний. науковий М., 2005. 184 с.
97. Мочульська М. Є. Наукове забезпечення законодавчого процесу в системі континентального права. Науковий вісник УжНУ. 2015. № 32. С. 128-132.
98. Мочульська М. Є. Правова доктрина в системі континентального права: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Львів, 2013. 20 с.
99. Мурашин О. Правозастосовні акти прямої демократії (теоретичний аспект). Закон України. 1999. № 8. С. 20-23.
100. Мухін В. В. Правозастосовний акт як форма індивідуального правового регулювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 23. С. 14-16.
101. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.
102. Назарук Ю. Теоретичні властивості правозастосовного акту. Підприємництво, господарство і право. 2017. №3. С. 217-220.
103. Нечипоренко А. А. Нормотворення в Україні: поняття, види, напрями вдосконалення : автореф. дис. ... канд. юридичний. наук. Харків, 2015. 21 с.

104. Нігреєва О. А. Міжнародна звичаєва правотворчість: деякі аспекти. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 74. С. 123-128.
105. Нігреєва О. Правотворчість у контексті джерел міжнародного права. Юридичний вісник. 2014. № 5. С. 157-162.
106. Ніколенко Л. М. До визначення судового прецеденту в Україні. Науковий вісник УжНУ. 2014. Вип. Двадцять сьомий С. 11-15.
107. Нічка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. Вісник Львівського університету. Серія: Юридичні. 2015. Вип. 61. С. 45-49.
108. Основні ознаки та структура правоохоронної діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. XX ст. 21-24.
109. Пацкан В. В. Співвідношення законотворчої та законодавчої діяльності. Вишеградський журнал з прав людини. 2014. № 1. С. 103-110.
110. Петришина М. А. Становлення та розвиток інституту правового моніторингу в Україні: проблеми та перспективи. Право і суспільство. 2015. №2. С. 25-32.
111. Петров А. Про зміст поняття правової культури. наук Європи. 2016. № 7, ч. 2. Р. 140-146.
112. Плавич В. П. Сучасне правотворчість: проблеми теорії та методології: моногр. Одеса: Астропринт, 2013. 274 с.
113. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації права. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. правильно. 2013. №3. С. 107-111.
114. Потенційна форма впливу громадськості на прийняття нормативних актів у США. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. №3. С. 96-102.
115. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового виконання. Вісник Вищої ради юстиції. 2013. № 1. С. 134-141.
116. Пунько О. В. Функції правозастосовних актів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 2. С. 106-111.
117. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістового наповнення. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 1. С. 74-78.
118. Серьогін С. В. Верховенство права в Україні: проблеми розуміння та застосування : моногр. Дніпропетровськ: Грані, 2014. 121 с.
119. Соміков К. А. Правовий вибір і реалізація права: дис. ... канд. юридичний. науковий Екатеринбург, 2011. 200 с.
120. Степакова Н. М. До проблеми визначення стадій правозастосування в трудовому праві. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 225-231.
121. Ширшикова Р.М. Організаційно-правове забезпечення виконання нормативно-правових актів центральним органом виконавчої влади України: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2010. 20 с.

ТЕМА 5. СПОСОБИ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА: ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Підготувати презентацію

- Оволодіння методикою тлумачення норм права та особливостями її використання в практичній діяльності адвоката.
- Логічний метод тлумачення норм права. Системний спосіб тлумачення норм права: поняття та сутність. Випадки використання системного методу тлумачення норм права.
- Історичний (ретроспективний) спосіб тлумачення норм права: поняття та сутність.
- Телеологічний (цільовий) метод тлумачення норм права: поняття та сутність.

Тестові завдання

1. Нормотворчість вищих органів державної влади стосується:

- а) відомча нормотворчість;
- б) локальна нормотворчість;
- в) загальна нормотворчість;
- г) локальна нормотворчість;
- д) безпосередня нормотворчість.

2. За формою нормотворчості розрізняють:

- а) первинні, поточні та кодифікаційні;
- б) відомчі, місцеві та загальні;
- в) спеціальні, уповноважені та публічні;
- г) конституційні, законодавчі, підзаконні;
- д) прямі, загальні, делеговані.

3. Принцип нормотворчості, який передбачає вираження в законі свободи народу з урахуванням прав більшості при повазі прав меншості, полягає в тому:

- а) толерантність;
- б) демократизм;
- в) публічність;
- г) законність;
- д) гуманізм.

4. Формування нормативно-правових актів, заснованих на загальнолюдських цінностях, міжнародних стандартах прав людини, створення умов і механізмів їх реалізації в житті суспільства і держави передбачає такий нормотворчий принцип, як:

- а) толерантність;
- б) демократизм;
- в) публічність;
- г) ефективність;
- д) гуманізм.

5. Дотримання ієрархії нормативно-правових актів у разі їх розроблення та прийняття законним шляхом відповідно до конституційно закріпленого нормотворчого процесу є:

- а) ефективність;
- б) гуманізм;
- в) толерантність;
- г) законність;
- д) науковості та професійності.

6. До системоутворюючих засад нормотворчості належать:

- а) оптимальність, послідовність, ієрархічність;
- б) законність, гуманізм, технічна досконалість;
- в) наукова обґрунтованість, гласність, ефективність;
- г) диференціація нормотворчої компетентності, порівняльності, науковості;
- д) плановість, поєднання динамічності та стабільності, демократичність.

7. Об'єктивність як нормотворчий принцип означає:

- а) ця діяльність розглядається як реальний факт соціальної дійсності та правового життя людства;
- б) конструктивна та різнобічна співпраця державних органів і громадянського суспільства у створенні правових норм;
- в) вимога суворого і точного виконання законів усіма учасниками суспільних відносин;
- г) ретельний прорахунок варіантів досягнення цілей;
- д) інформаційний обмін і взаємовплив між суб'єктами нормотворчої діяльності.

8. Використовуваний як спосіб здійснення діяльності вид професійної діяльності, що полягає в аналізі, оцінці та прогнозуванні якості нормативно-правових актів та правозастосування, охоплює публічно-правову та приватноправову сфери, забезпечує вдосконалення права за формою та зміст – це:

- а) юридична техніка;
- б) правовий моніторинг;
- в) нормографія;
- г) нормотворчий процес;
- д) типове оформлення.

9. Підготовка тексту проекту нормативно-правового акта (закону) уповноваженими суб'єктами нормотворчості є:

- а) нормотворча ініціатива;
- б) типове оформлення;
- в) стадія прийняття проекту нормативно-правового акта;
- г) етап обговорення проекту;
- д) атестаційно-інформаційний етап.

10. Закріплена нормативно-правовими актами (Конституцією, законами та підзаконними актами) сукупність його прав та обов'язків (повноважень) у сфері нормотворчості становить:

- а) функції суб'єкта нормотворчості;
- б) принципи нормотворчості;
- в) компетенція суб'єкта нормотворчості;
- г) результат нормотворчої діяльності;
- д) нормотворчість.

Надати визначення:

Предмет тлумачення, роз'яснення, роз'яснення, тлумачення актів індивідуальних правових норм, тлумачення актів загальних правових норм, офіційне тлумачення, нормативне тлумачення, випадкове тлумачення, автентичне тлумачення, юридичне тлумачення, відомче тлумачення, неофіційне тлумачення, доктринальне тлумачення, систематичне тлумачення, несистематизоване, компетентне тлумачення, звичайне тлумачення, тлумачення за обсягом, буквальне тлумачення, широке тлумачення, обмежувальне тлумачення «a fortiori», висновки з понять, висновки за аналогією, висновки від протилежного, методи тлумачення, види тлумачення, систематичне тлумачення, історико-політичне тлумачення, телеологічне тлумачення, спеціальне правове тлумачення, герменевтичне тлумачення, когнітивна інтерпретаційна функція, конкретне, регулятивна інтерпретаційна функція, інтерпретаційна функція, що охороняє право, сигнальна функція тлумачення, тлумачення правових актів

Рекомендовані джерела:

1. Andrusiv L. Theoretical and legal foundations of the system of regulatory and legal acts. *Entrepreneurship, economy and law*. 2017. No. 4. P. 128-131.
2. Bernaziuk I.M. To the issue of classification of strategic acts. *Scientific bulletin of public and private law*. 2016. No. 5. P. 27-31.
3. Biryukova A. The concept and essence of local legal acts in the system of sources of labor law. *Entrepreneurship, economy and law*. 2016. No. 6. P. 75-78.
4. Bogachova L. L. Normative legal act as a source of national and European law. *Almanac of international law*. 2016. Issue 14. P. 4-13.
5. Bogachova L.L. Requirements for a by-law regulatory act as an official document. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. 2017. No. 29. P. 16-19.
6. Bogatova O.V. Normative legal act as a source of law (theoretical aspect): dissertation. ... candidate law of science Moscow, 2004. 185 p.
7. Borbunyuk O. O. Regulatory acts as a type of normative legal acts. *Law forum*. 2013. No. 3. P. 46-52.
8. Chabur S. V. Functioning of the law-making mechanism: autoref. thesis ... candidate law of science Ivano-Frankivsk, 2018. 22 p.
9. Ismailov K. Yu. Acts of the judiciary in the system of sources of national law of Ukraine: monograph. Donetsk: Knowledge, Donets, 2014. 116 p.

10. Ismailov K. Yu. Legal nature of resolutions and clarifications of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine as sources of law. *Our right*. 2011. № 1. Pp. 5-12.
11. Izvarina A.F. Acts of courts of general jurisdiction: dis. ... cand. Legal. scientific Moscow, 1999. 184 p.
12. Kurus T. V. Correlation of normative activity with related legal concepts. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. 2013. No. 6-3. P. 9-11.
13. Langer Y. I. The priority of a normative legal act as a way to resolve a conflict. *State and regions*. 2017. No. 1. P. 19-24.
14. Lepeh Yu. S. About the law-making functions of public administration bodies. *University scientific notes*. 2018. No. 2. P. 36-43.
15. M. Voronina Axiological principles of rule-making by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine regarding the coordination of the activities of the National Police: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2018. 19 p.
16. Mammadov E. F. Terms and definitions as means of legal technique of law-making: diss. ... candidate law of science Moscow, 2015. 215 p.
17. Mandyuk O. O. Implementation of individual administrative acts. *Journal of East European Law*. 2016. No. 27. P. 151-156.
18. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.
19. Matat Y. I. On the issue of determining the scope of law enforcement entities authorized to use means of overcoming gaps in legislation. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*. 2015. Issue 30 (1). P. 35-38.
20. Mazurenko A. Law-making politics and law-making culture: theoretical questions. *East European Science Journal*. 2016. No. 4, part 5. R. 12-14.
21. Mazurenko A., Kolesnyk S. Law-making form of anti-corruption policy in the conditions of decentralization of state power. *Sciences of Europe*. 2016. № 2(2). P. 131-133.
22. Mazuryk K. Z. Characteristics of law-making and determination of factors affecting it. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*. 2012. No. 2 (1). P. 245-250.
23. Melech L. V. Legality in law enforcement: author's review. thesis ... candidate law of science Lviv, 2010. 20 p.
24. Nevzorov I. L. The principle of legality in law enforcement activity: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kharkiv, 2003. 19 p.
25. Nikolska O. V. Acts of application of the norms of the Constitution of Ukraine. *Law journal of Donetsk University*. 2011. No. 1 (25). P. 244-248.
26. O. Skrypniuk. Legal acts of the Constitutional Court of Ukraine as sources of modern constitutional law of Ukraine. *Law of Ukraine*. 2012. No. 3-4. P. 404-410.
27. Obushenko N. M. Law enforcement and its place in labor law: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2015. 18 p.

28. Plavych V. P. The phenomenon of rule-making and its relationship with related categories: law-making, legality, law-making and law-making processes. *State and law. Legal and political sciences*. 2013. Issue 62. P. 11-16.
29. Podorozhna T. Dynamics of legislative definitions in the process of law enforcement: theoretical aspects. *Entrepreneurship, economy and law*. 2013. No. 2. P. 3-6.
30. Pogrebnyak S. Gaps in legislation and means of overcoming them. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2012. No. 1 (72). P. 44-56.
31. Pogrebnyak S. The influence of judicial practice on legal acts in the Romano-Germanic legal family. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2003. No. 4. P. 92-99.
32. Popovych T. P., Strychyk Y. Ya. Sublegal law-making: theoretical and legal aspects. *Private and public law*. 2018. No. 2. P. 12-16.
33. Prygara L. I. Content and structure of law enforcement acts. *Transcarpathian legal readings*. 2017. Vol. 1. P. 41-48.
34. Rosik T. V. The role of judicial practice in modern law-making: theoretical and applied aspects: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2016. 22 p.
35. Selivanov A. Problematic aspects of the law-making process and their reflection in the decisions of the Constitutional Court of Ukraine. *Law of Ukraine*. 2009. No. 5. P. 23-29.
36. Serdyuk I. A. Normative-legal act in relation to the act of application and the act of interpretation of legal norms. *Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs*. 2010. Issue 3. P. 152-159.
37. Serdyuk I. A. Use of the terms «legal act» and «legal act» in modern legal science. *Legal scientific electronic journal*. 2016. No. 3. P. 24-27.
38. Serdyuk V. O. Judicial law-making in the context of legal reform in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2013. Issue 21. P. 90-93.
39. Shevchenko A. E. The influence of legal doctrine on the law-making process in Ukraine. *Legal Bulletin*. 2015. No. 3 (36). P. 52-57.
40. Shevchuk S. Judicial law-making: world experience and prospects in Ukraine: monogr. Abstract, 2007. 640 c.
41. Shkarovsky D. Judicial precedent in Ukrainian law: problematic issues of implementation. *Legal journal*. 2012. No. 6 (120). P. 65-67.
42. Shutak I. Legal technique and technology: theory and practice of application. *Bulletin of Lviv University*. 2016. Issue 63. P. 37-45.
43. Shved E. Yu. Procedural acts-documents in administrative proceedings: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 2009. 200 p.
44. Solomonyuk O. Ya. Issues of judicial law-making in scientific literature. *Young Scientist*. 2018. No. 7 (59). P. 232-235.
45. Stadnychenko T. O. Improvement of rule-making activity of authorities in the conditions of modernization of public administration: diss. ... candidate sciences from state example Dnipro, 2016. 237 p.

46. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. Kyiv: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
47. Stetsik N. Judicial law-making acts: general theoretical characteristics. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series. 2011. No. 52. P. 27-32.
48. Streltsova O. V. The mechanism of sectoral harmonization of Ukrainian legislation with EU law in the spheres of freedom, security and justice. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2012. No. 5. P. 5-14.
49. Stremenovskyi S.M. Sublegal law-making: scientific approaches. Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University «Odesa Law Academy». 2017. Issue 2. P. 55-64.
50. Таєпов Ф. В. Legal expertise as a necessary element of law-making. Legislative studies. 2011. Issue 7. P. 83-92.
51. Talykin E. A. Judicial acts and economic procedural form: separate aspects of the relationship. Actual problems of law: theory and practice. 2014. No. 29. P. 86-93.
52. Tarasyuk T. M. Laws as sources of social protection law of Ukraine. Actual problems of the state and law. 2010. Issue 52. P. 131-136.
53. Teplyuk M. Implementation of constitutional laws: problematic issues. Law of Ukraine. 2012. No. 8. P. 132-138.
54. Terletska I.S. Law-making in Ukraine: theoretical and legal aspects: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2011. 22 p.
55. The concept and main features of law enforcement acts. State and regions. Series: Law. 2016. No. 1. pp. 3-8.
56. Trach N. S. Linguistic examination of legal documents: hermeneutic aspect (on the example of the text of the will). Actual problems of the state and law. 2009. Issue 50. P. 315-321.
57. Tykha A. P. Actual issues of legislative regulation of rule-making activity in Ukraine at the current stage. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2015. No. 7. P. 43-48.
58. Yashchenko R. Yu. Law-making in the conditions of a transitional society: theoretical and legal aspect: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2013. 18 p.
59. Yushchuk O. I. Theoretical problems of the legislative process: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2005. 47 p.
60. Zubenko A.V. Correlation and interaction of acts of interpretation of the norms of law with law enforcement and regulatory legal acts. State and law. Legal and political sciences. 2009. Issue. Forty-fifth C. 82-86.
61. Zubenko AV Features of the concept, structure, content and form of interpretative acts. State and law. Legal and political sciences. 2011. № 51. S. 94-99.
62. Борщевський І. В. Форма (джерело) права: теоретико-правова сутність поняття. Правова держава. 2016. № 21. С. 6-11.
63. Буряк Я. Я. Розпорядження голови місцевої ради як підзаконний нормативно-правовий акт. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридичні. 2013. Вип. 1. С. 3-10.

64. Галузевий правовий моніторинг у теорії правотворчості: постановка питання. Вісник Національної академії правових наук України. 2015. № 1 (80). С. 45-52.

65. Гринюк Р., Багрій А. До питання про доцільність визнання презумпції конституційності нормативно-правових актів у контексті забезпечення верховенства Конституції України. Вісник Конституційного Суду України. 2015. № 4. С. 92-102.

66. Делія Ю. В. Адміністративно-правові аспекти нормотворчості державного управління в Україні: автореф. дис. ... д-р юрид. наук. Київ, 2014. 35 с.

67. Житарев Є. В. Модельні нормативні акти у сфері права: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Одеса, 2013. 18 с.

68. Зайцева І. А. Конституційно-правове забезпечення нормотворчості в місцевому самоврядуванні в Україні: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Маріуполь, 2013. 20 с.

69. Зуєв О. М. Неправомірні правові акти в російській правовій системі: дис. ... канд. юридичний. науковий Єкатеринбург, 2007. 189 с.

70. Іванченко О. П. Систематизація законодавства: науковий вектор, практичні потреби. Часопис Київського університету права. 2015. № 3. С. 53-56.

71. Калашник О. М. Прогалини в цивільному процесуальному праві та їх усунення : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2016. 20 с.

72. Кельман М. Методологія дослідження правотворчості в правовій державі. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. № 861. С. 130-136.

73. Кириленко І. С. Локальна правотворчість як особливий вид юридичної діяльності. Науковий вісник УжНУ. 2013. № 23. С. 55-58.

74. Класифікаційний аналіз нормативно-правових актів. Бібліотечна справа. Управління документами. Інформологія. 2011. №1. С. 35-40.

75. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2011. 21 с.

76. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.

77. Коцан-Олінець Ю. Я. Теоретико-правова характеристика правотворчості. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 2. С. 24-27.

78. Кошелева В. В. Акти судового тлумачення норм права (питання теорії та практики): дис. ... канд. юридичний. науковий Саратов, 1999. 210 с.

79. Кошіль Н. М. Систематизація конституційного законодавства України : автореф. дис. ... канд. юридичний. наукова Одеса, 2017. 26 с.

80. Кравчук К. Г. Судова правотворчість у діяльності Конституційного Суду України: методологічні аспекти дослідження. Право і суспільство. 2017. № 1(2). С. 17-21.

81. Кривецька Л. М. Правова природа актів тлумачення норм права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 25-33.

82. Кузнецова Н. Цивільний кодекс України: досягнення кодифікації визнано. Закон України. 2014. № 2. С. 9-24.

83. Кузьмін Р. Ефективність правоохоронної діяльності та підходи до її забезпечення (теоретичні аспекти). Вісник Академії прокуратури України. 2007. № 3. С. 11-17.

84. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. Підприємництво, господарство і право. 2014. № 2. С. 90-93.

85. Лагус І. Нормативно-правові акти в теорії права і практиці російського законодавства: деякі труднощі. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 14-17.

86. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти) : дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.

87. Мельничук С. М. Нормативно-договірна правотворча форма реалізації функцій сучасної держави Україна. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2018. Т. 29 (68). № 6. С. 12-17.

88. Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правоохоронної та правоохоронної діяльності. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 4. С. 16-23.

89. Моїсеєнкова С. Філософсько-правовий аналіз механізму формування права. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 5. С. 123-127.

90. Молодкін Н. Є. Функції судових актів у правовому регулюванні: дис. ... канд. юридичний. науковий М., 2005. 184 с.

91. Мочульська М. Є. Наукове забезпечення законодавчого процесу в системі континентального права. Науковий вісник УжНУ. 2015. № 32. С. 128-132.

92. Мочульська М. Є. Правова доктрина в системі континентального права: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Львів, 2013. 20 с.

93. Мурашин О. Правозастосовні акти прямої демократії (теоретичний аспект). Закон України. 1999. № 8. С. 20-23.

94. Мухін В. В. Правозастосовний акт як форма індивідуального правового регулювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. № 23. С. 14-16.

95. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.

96. Назарук Ю. Теоретичні властивості правозастосовного акту. Підприємництво, господарство і право. 2017. №3. С. 217-220.

97. Нечипоренко А. А. Нормотворення в Україні: поняття, види, напрями вдосконалення : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2015. 21 с.

98. Нігреєва О. А. Міжнародна звичаєва правотворчість: деякі аспекти. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 74. С. 123-128.

99. Нігрєєва О. Правотворчість у контексті джерел міжнародного права. *Юридичний вісник*. 2014. № 5. С. 157-162.
100. Ніколенко Л. М. До визначення судового прецеденту в Україні. *Науковий вісник УжНУ*. 2014. Вип. Двадцять сьомий С. 11-15.
101. Нічка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. *Вісник Львівського університету*. Серія: Юридичні. 2015. № 61. С. 45-49.
102. Нормативно-правові акти в комунікаційному середовищі сучасної України: дис. ... канд. наук у суспільному комунік. Київ, 2011. 191 с.
103. Нормативно-правові акти: поняття, класифікація та соціальне призначення. *Актуальні проблеми вітчизняного правознавства*. 2016. № 3. С. 3-8.
104. Основні ознаки та структура правоохоронної діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2015. Вип. XX ст. 21-24.
105. Пацкан В. В. Співвідношення законотворчої та законодавчої діяльності. *Вишеградський журнал з прав людини*. 2014. № 1. С. 103-110.
106. Петришина М. А. Становлення та розвиток інституту правового моніторингу в Україні: проблеми та перспективи. *Право і суспільство*. 2015. №2. С. 25-32.
107. Петров А. Про зміст поняття правової культури. *наук Європи*. 2016. № 7, ч. 2. Р. 140-146.
108. Плавич В. П. Сучасне правотворчість: проблеми теорії та методології: моногр. Одеса: Астропринт, 2013. 274 с.
109. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації права. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. *правильно*. 2013. №3. С. 107-111.
110. Потенційна форма впливу громадськості на прийняття нормативних актів у США. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 3. С. 96-102.

ТЕМА 6. ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

Підготувати презентацію

- Роль соціальних інтересів у тлумаченні права.
- Орієнтуватися на однакове розуміння правових норм.
- Суб'єкти тлумачення правових норм в Україні: види та повноваження.
- Зміст та обсяг повноважень судової влади щодо офіційного тлумачення правових норм.
- Правові засади функціонування Конституційного Суду України як органу офіційного тлумачення Конституції України.

Тестові завдання

1. Надзвичайний порядок набрання законами чинності визначається:

- а) у самому законі, але в будь-якому разі закон не може набути чинності раніше дня його опублікування;
- б) у Конституції України;
- в) у Цивільному кодексі України;
- г) у самому законі, але набирає чинності раніше дня його опублікування;
- д) в актах Президента України.

2. З нормативно-правовим актом юридично підпорядковані такі підзаконні акти:

- а) інтерпретаційні акти, офіційні акти;
- б) нормативні акти, особисті акти, ратифіковані акти;
- в) інтерпретаційні акти, індивідуальні акти правозастосування;
- г) нормативні акти, ратифіковані акти, нормативні акти;
- д) інтерпретаційні акти, нормативні акти, індивідуальні акти.

3. Дія права визначається як:

- а) юридичний факт (або момент), починаючи з якого нормативно-правовий акт набуває юридичної сили;
- б) змістово-динамічна складова права, що характеризує реальну реалізацію його можливостей: регулятивного, інформаційно-психологічного, виховного, соціального впливу на учасників суспільних відносин;
- в) розміщення прийнятого нормативно-правового акта в офіційному, друкованому виданні;
- г) доведення нормативно-правового акта до відома фізичних та юридичних осіб шляхом його опублікування в офіційних, друкованих виданнях;
- д) кінцевий момент дії нормативно-правового акта, що означає втрату ознаки нормативності, залишаючись формою права лише в історичному розумінні.

4. Дія нормативно-правового акта є:

- а) положення, згідно з якими всі юридичні факти та правовідносини, що виникли в минулому, підлягають перегляду відповідно до чинного на той час законодавства;
- б) динамічна характеристика дії нормативно-правового акта в часі, пов'язана з можливістю або неможливістю застосування нормативно-правового акта до конкретних обставин минулого, теперішнього і майбутнього;
- в) доведення нормативно-правового акта до відома фізичних та юридичних осіб шляхом його опублікування в офіційних, друкованих виданнях;
- г) обов'язковість його виконання у визначений строк, на певній території та для певного кола осіб, органів, організацій;
- д) поширення приписів нового нормативно-правового акта.

5. Ультраактивна форма дії нормативно-правового акта передбачає, що:

- а) правові наслідки можуть виникнути у разі недотримання правових норм;
- б) норми дійсні і стосуються застосування в конкретній життєвій ситуації;
- в) акт, який втратив юридичну силу і шляхом спеціального зазначення нового акта продовжує поширювати свою дію на старі триваючі факти з окремих питань;
- г) дія принципу «дозволено все, що не заборонено законом»;
- д) розширення предмета правового регулювання певного нормативно-правового акта.

6. Перспективною дією нового нормативно-правового акта є:

- а) поширення дії нормативно-правового акта на ті правові наслідки, які хоч і виникають з юридичних фактів, що виникли під час дії попереднього нормативно-правового акта, однак настають після моменту набрання чинності новим нормативно-правовим актом;
- б) поширення положень нового нормативно-правового акта лише на юридичні факти та правовідносини, що виникли після набрання ним чинності;
- в) формально скасований нормативно-правовий акт, який продовжує регулювати відносини, що виникають на його основі, і після дня набрання чинності новим нормативно-правовим актом;
- г) тимчасове припинення в часі дії нормативно-правового акта внаслідок певних обставин у порядку, встановленому законом;
- д) втратив чинність нормативно-правовий акт, який зазвичай застосовується, коли до видання нового нормативного акта необхідно врахувати інтереси осіб, які вступили у правовідносини.

7. Спрямованістю дії нормативно-правового акта в часі є:

- а) динамічна характеристика дії нормативно-правового акта в часі, пов'язана з можливістю або неможливістю застосування нормативно-правового акта до конкретних обставин минулого, сьогодення та майбутнього;
- б) поширення дії нормативно-правового акта на ті правові наслідки, які хоч і виникають з юридичних фактів, що виникли під час дії попереднього нормативно-правового акта, однак настають після моменту набрання чинності новим нормативно-правовим актом;
- в) дія нормативно-правового акта, при якій вважається, що нормативно-правовий акт існує на момент виникнення правовідносин;
- г) доведення нормативно-правового акта до відома фізичних та юридичних осіб шляхом його опублікування в офіційних, друкованих виданнях;
- д) юридичний факт (момент), починаючи з якого нормативно-правовий акт набуває юридичної сили.

8. Тимчасовими властивостями акта нормативно-правового акта називаються:

- а) змістовний;
- б) скроневі;
- в) статичний;
- г) надзвичайний;
- д) динамічний.

9. Зворотною дією нормативно-правового акта є:

- а) дія нормативно-правового акта, при якому нормативно-правовий акт існує на момент виникнення правовідносини;
- б) юридичний факт (або момент), починаючи з якого нормативно-правового акта, набуває юридичної сили;
- в) доведення нормативно-правового акта до відома фізичних і юридичних осіб шляхом опублікування в офіційних, друкованих виданнях;
- г) кінцевий момент життя нормативно-правового акта, який означає втрату ознаки нормативності, залишаючи форму права лише в історичному значенні;
- г) тимчасове припинення дій у часі нормативно-правового акта, внаслідок певних витрат у порядку, передбаченому законодавством.

10. Відносна зворотна дія в часі нормативно-правового акта виникає в:

- а) перегляд усіх юридичних фактів та правовідносин, які виникли в минулому, відповідно до чинного на той час законодавства;
- б) перегляді лише фактів та правовідносин минулого, які виникли з певної дати або події;
- в) розширені дії нормативно-правового акта на ті правові наслідки, які хоча і впливають із юридичних фактів, що виникли під час чинності попереднього нормативно-правового акта, проте настають вже після моменту набрання чинності новим нормативно-правовим актом;

г) розширення приписів нового нормативно-правового акта, які не відповідають юридичним фактам і правовідносині, які виникли після набуття ним чинності;

д) формально скасованому нормативно-правовому акту, який продовжує регулювати відносини, що виникли на його підставі та після дати набуття чинності нового нормативно-правового акта.

Надати визначення:

Тлумачення актів загальних правових норм, офіційне тлумачення, нормативне тлумачення, випадкове тлумачення, автентичне тлумачення, юридичне тлумачення, відомче тлумачення, неофіційне тлумачення, доктринальне тлумачення, систематичне тлумачення, несистематизоване, компетентне тлумачення, звичайне тлумачення, тлумачення за обсягом, буквальне тлумачення, широке тлумачення, обмежувальне тлумачення «a fortiori», висновки з понять, висновки за аналогією, висновки від протилежного, методи тлумачення, види тлумачення, систематичне тлумачення, історико-політичне тлумачення, телеологічне тлумачення, спеціальне правове тлумачення, герменевтичне тлумачення, когнітивна інтерпретаційна функція, конкретне, регулятивна інтерпретаційна функція, інтерпретаційна функція, що охороняє право, сигнальна функція тлумачення, тлумачення правових актів.

Рекомендовані джерела:

1. Bogachova L. L. Requirements for a by-law regulatory act as an official document. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. 2017. No. 29. P. 16-19.

2. Kyrlyenko I. S. Local law-making as a special type of legal activity. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2013. Issue 23. P. 55-58.

3. Kyrlyenko I. S. Local rule-making act as a result of local rule-making: theoretical and legal aspect. *Comparative and analytical law*. 2014. No. 2. P. 33-37.

4. Klaban V. Modern system of legal sources of Ukraine: some theoretical and practical aspects. *Bulletin of Lviv University*. 2015. Issue 61. P. 24-29.

5. Kosovych V. M. Improvement of regulatory and legal acts of Ukraine: technical and technological aspects: monogr. Lviv: Ivan Franko Lviv National University, 2015. 566 p.

6. Krutko A. L. Levels of legal regulation of the people's legislative initiative: theoretical and legal relationship. *Law and society*. 2015. No. 1. P. 15-21.

7. Kurus T. V. Correlation of normative activity with related legal concepts. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. 2013. No. 6-3. P. 9-11.

8. M. Voronina Axiological principles of rule-making by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine regarding the coordination of the activities of the National Police: autoref. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2018. 19 p.

9. Mammadov E. F. Terms and definitions as means of legal technique of law-making: diss. ... candidate law of science Moscow, 2015. 215 p.

10. Mandyuk O. O. Implementation of individual administrative acts. *Journal of East European Law*. 2016. No. 27. P. 151-156.

11. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.

12. Matat Y. I. On the issue of determining the scope of law enforcement entities authorized to use means of overcoming gaps in legislation. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*. 2015. Issue 30 (1). P. 35-38.

13. Mazurenko A. Law-making politics and law-making culture: theoretical questions. *East European Science Journal*. 2016. No. 4, part 5. R. 12-14.

14. Melech L. V. Legality in law enforcement: author's review. thesis ... candidate law of science Lviv, 2010. 20 p.

15. Nikolska O. V. Acts of application of the norms of the Constitution of Ukraine. *Law journal of Donetsk University*. 2011. No. 1 (25). P. 244-248.

16. O. Skrypniuk. Legal acts of the Constitutional Court of Ukraine as sources of modern constitutional law of Ukraine. *Law of Ukraine*. 2012. No. 3-4. P. 404-410.

17. Serdyuk I. A. Normative-legal act in relation to the act of application and the act of interpretation of legal norms. *Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs*. 2010. Issue 3. P. 152-159.

18. Serdyuk I. A. Use of the terms «legal act» and «legal act» in modern legal science. *Legal scientific electronic journal*. 2016. No. 3. P. 24-27.

19. Serdyuk V. O. Judicial law-making in the context of legal reform in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2013. Issue 21. P. 90-93.

20. Shevchenko A. E. The influence of legal doctrine on the law-making process in Ukraine. *Legal Bulletin*. 2015. No. 3 (36). P. 52-57.

21. Shevchuk S. Judicial law-making: world experience and prospects in Ukraine: monogr. Abstract, 2007. 640 c.

22. Shkarovsky D. Judicial precedent in Ukrainian law: problematic issues of implementation. *Legal journal*. 2012. No. 6 (120). P. 65-67.

23. Shutak I. Legal technique and technology: theory and practice of application. *Bulletin of Lviv University*. 2016. Issue 63. P. 37-45.

24. Shved E. Yu. Procedural acts-documents in administrative proceedings: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 2009. 200 p.

25. Solomonyuk O. Ya. Issues of judicial law-making in scientific literature. *Young Scientist*. 2018. No. 7 (59). P. 232-235.

26. Stadnychenko T. O. Improvement of rule-making activity of authorities in the conditions of modernization of public administration: diss. ... candidate sciences from state example Dnipro, 2016. 237 p.

27. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. K.: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.

28. Stetsik N. Judicial law-making acts: general theoretical characteristics. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series. 2011. No. 52. P. 27-32.

29. Streltsova O. V. The mechanism of sectoral harmonization of Ukrainian legislation with EU law in the spheres of freedom, security and justice. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2012. No. 5. P. 5-14.

30. Stremenovskyi S.M. Sublegal law-making: scientific approaches. Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University «Odesa Law Academy». 2017. Issue 2. P. 55-64.

31. Таєпов F. B. Legal expertise as a necessary element of law-making. Legislative studies. 2011. Issue 7. P. 83-92.

32. Talykin E. A. Judicial acts and economic procedural form: separate aspects of the relationship. Actual problems of law: theory and practice. 2014. No. 29. P. 86-93.

33. Tarasyuk T. M. Laws as sources of social protection law of Ukraine. Actual problems of the state and law. 2010. Issue 52. P. 131-136.

34. Teplyuk M. Implementation of constitutional laws: problematic issues. Law of Ukraine. 2012. No. 8. P. 132-138.

35. Terletska I.S. Law-making in Ukraine: theoretical and legal aspects: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2011. 22 p.

36. The concept and main features of law enforcement acts. State and regions. Series: Law. 2016. No. 1. pp. 3-8.

37. Trach N. S. Linguistic examination of legal documents: hermeneutic aspect (on the example of the text of the will). Actual problems of the state and law. 2009. Issue 50. P. 315-321.

38. Tykha A. P. Actual issues of legislative regulation of rule-making activity in Ukraine at the current stage. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2015. No. 7. P. 43-48.

39. V. Kosovych. Amendments to normative legal acts of Ukraine as a way to improve them. Bulletin of Lviv University. 2014. Issue 60. P. 35-46.

40. Yashchenko R. Yu. Law-making in the conditions of a transitional society: theoretical and legal aspect: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2013. 18 p.

41. Yushchuk O. I. Theoretical problems of the legislative process: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2005. 47 p.

42. Zubenko A.V. Correlation and interaction of acts of interpretation of the norms of law with law enforcement and regulatory legal acts. State and law. Legal and political sciences. 2009. Issue. Forty-fifth C. 82-86.

43. Біля-Сабадаш І. А. Юридична техніка як багатовимірною категорією. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2008. Вип. 16. С. 37-45.

44. Бойко Г. І. Юридична конструкція як засіб юридичної техніки. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 73. С. 190-198.

45. Болдирев С. Н. Юридична техніка: теоретико-правовий аналіз: дис. ... д-р юрид. наук Ростов-на-Дону, 2014. 468 с.

46. Борщевський І. В. Форма (джерело) права: теоретико-правова сутність поняття. Правова держава. 2016. № 21. С. 6-11.
47. Буряк Я. Я. Розпорядження голови місцевої ради як підзаконний нормативно-правовий акт. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридичні. 2013. Вип. 1. С. 3-10.
48. Внутрішньогосподарські локальні нормативно-правові акти сільськогосподарських підприємств як форма аграрного права: монографія. Харків : С.А.М., 2012. 163 с.
49. Волинець В. Юридична техніка права в Україні: спільні проблеми. Юридична Україна. 2012. № 11. С. 4-12.
50. Галузевий правовий моніторинг у теорії правотворчості: постановка питання. Вісник Національної академії правових наук України. 2015. № 1 (80). С. 45-52.
51. Гришук О. В., Заболотна Н. Я. Юридична техніка створення та тлумачення правових договорів: теоретико-правовий вимір: монографія. Хмельницький: Хмельниц. ун-т екс. і право, 2017. 213 с.
52. Гусаров С.М. Правозастосування у сфері законодавчої та нормотворчої діяльності. правильно. 2015. №3. С. 35-42.
53. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2011. 21 с.
54. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.
55. Коцан-Олінець Ю. Я. Теоретико-правова характеристика правотворчості. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №2. С. 24-27.
56. Кривецька Л. М. Правова природа актів тлумачення норм права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 25-33.
57. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. Підприємництво, господарство і право. 2014. № 2. С. 90-93.
58. Лагус І. Нормативно-правові акти в теорії права і практиці російського законодавства: деякі труднощі. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 14-17.
59. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти): дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.
60. Любарець А. Ю. Підзаконні акти в адміністративній реформі. Наше право. 2013. № 12. С. 77-80.
61. Мазан Л. М. Поняття «дія нормативно-правових актів у часі» в контексті сучасного праворозуміння. Юридичні та політичні науки. 2012. Вип. 53-й С. 70-76.
62. Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правоохоронної та правоохоронної діяльності. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 4. С. 16-23.

63. Моїсеєнкова С. Філософсько-правовий аналіз механізму формування права. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 5. С. 123-127.
64. Молодкін Н. Є. Функції судових актів у правовому регулюванні: дис. ... канд. юридичний. науковий М., 2005. 184 с.
65. Мочульська М. Є. Наукове забезпечення законодавчого процесу в системі континентального права. Науковий вісник УжНУ. 2015. № 32. С. 128-132.
66. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.
67. Нічка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. Вісник Львівського університету. Серія: Юридичні. 2015. Вип. 61. С. 45-49.
68. Нормативно-правові акти в комунікаційному середовищі сучасної України: дис. ... канд. наук у суспільному комунік. Київ, 2011. 191 с.
69. Нормативно-правові акти місцевого самоврядування як джерело права: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2014. 18 с.
70. Нормативно-правові акти: поняття, класифікація та соціальне призначення. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2016. № 3. С. 3-8.
71. Ознаки та принципи правоохоронної діяльності: теоретичний аспект. Вісник Академії адвокатури України. 2015. № 3 (34). С. 23-29.
72. Онішук І. І. Техніка юридичного оформлення нормативно-правових актів : моногр. Харків : Право, 2014. 228 с.
73. Основні ознаки та структура правоохоронної діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. XX ст. 21-24.
74. Палешник С. Акти тлумачення в судовій практиці. Вісник Національної академії правових наук України. 2013. № 4 (75). С. 261-268.
75. Пацкан В. В. Співвідношення законотворчої та законодавчої діяльності. Вишеградський журнал з прав людини. 2014. № 1. С. 103-110.
76. Петришина М. А. Становлення та розвиток інституту правового моніторингу в Україні: проблеми та перспективи. Право і суспільство. 2015. №2. С. 25-32.
77. Петришина М. Акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування: сутність та особливості. Питання конституційного права. 2012. № 1 (68). С. 66-74.
78. Петров А. Про зміст поняття правової культури. наук Європи. 2016. № 7, ч. 2. Р. 140-146.
79. Писаренко Н. Б. Межі судового контролю за дискреційними адміністративними актами: практика Європейського суду з прав людини та українські реалії. Вісник Національної академії правових наук України. 2017. № 1 (88). С. 109-119.
80. Плавич В. П. Сучасне правотворчість: проблеми теорії та методології: моногр. Одеса: Астропринт, 2013. 274 с.

81. Погребняк С. Прогалини в законодавстві та шляхи їх подолання. Загальні труднощі юридичної науки. 2013. № 1 (72). С. 44-56.

82. Подпіснєв Д. С. Ознаки реалізації права. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. правильно. 2013. №3. С. 107-111.

83. Поляков А. А. Порівняльна характеристика підзаконних правових актів Європейського Союзу. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 2. С. 23-25.

84. Потенційна форма впливу громадськості на прийняття нормативних актів у США. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. №3. С. 96-102.

85. Пушняк О. В. Набрання чинності нормативно-правовими актами в Україні. Юридичний форум. 2010. № 4. С. 748-754.

ТЕМА 7. АКТ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

Підготувати презентацію

- Поняття та ознаки актів тлумачення норм права.
- Структура акта тлумачення норм права.
- Види актів тлумачення.
- Дія актів тлумачення норм права в часі, просторі та за колом осіб.

Тестові завдання

1. Абсолютною зворотною дією в часі нормативно-правових актів є:

- а) положення, згідно з якими всі юридичні факти та правовідносини, що виникли в минулому, підлягають перегляду відповідно до чинного на той час законодавства;
- б) поширення дії нормативно-правових актів на ті правові наслідки, які хоч і виникають з юридичних фактів, що виникли під час дії попереднього нормативно-правового акта, однак настають після моменту набрання чинності новим нормативно-правовим актом;
- в) тимчасове припинення дії нормативно-правового акта в часі через певні обставини в порядку, встановленому законом;
- г) дія нормативно-правового акта, при якій вважається, що нормативно-правовий акт існує на момент виникнення правовідносин
- д) динамічні характеристики дії нормативно-правового акта в часі, пов'язані з можливістю чи неможливістю застосування нормативно-правового акта до конкретних обставин минулого, теперішнього і майбутнього.

2. Проста зворотна дія нормативно-правового акта в часі має місце, коли:

- а) перегляду підлягають усі юридичні факти та правовідносини, що виникли в минулому відповідно до чинного на той час законодавства;
- б) переглядаються лише факти та правовідносини минулого, що виникли з певної дати чи події;
- в) така дія стосується правовідносин, щодо яких відсутній акт застосування (наприклад, рішення суду), прийнятий на підставі норм, що діяли на момент прийняття рішення;
- г) переглядається акт-заявка, який на момент його прийняття відповідав чинному законодавству, та з урахуванням нового нормативно-правового акта це положення потребує змін;
- д) розповсюдження приписів нового нормативно-правового акта припадає лише на юридичні факти та правовідносини, що виникли після набрання ним чинності.

3. Перегляд зворотної дії нормативно-правового акта в часі передбачає:

а) перегляд акта застосування, який на момент його прийняття відповідав чинному законодавству, і з урахуванням нового нормативно-правового акта цей акт потребує змін;

б) перегляд усіх юридичних фактів і правовідносин, що виникли в минулому, відповідно до чинного на той час законодавства;

в) поширення такої дії щодо правовідносин, щодо яких відсутній акт застосування (наприклад, рішення суду), прийнятий на підставі норм, що діяли на момент ухвалення рішення;

г) перегляд фактів і правовідносин минулого, що виникли з певної дати або з певної події;

д) закріплення правила про обов'язковість оприлюднення нормативно-правового акта, що пов'язане з принципом правової визначеності та є підставою для презумпції знання закону.

4. Дія нормативно-правових актів у просторі визначається:

а) територіальні межі його зобов'язання;

б) поширення на окремі категорії суб'єктів права;

в) момент набрання чинності нормативним актом;

г) момент припинення дії нормативного акта;

д) спрямованість часової дії нормативного акта.

5. Державний орган, на який покладено ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів:

а) Кабінет Міністрів України;

б) Інститут законодавства Верховної Ради України;

в) Міністерство юстиції України;

г) Міністерство внутрішніх справ в Україні;

д) Державний комітет статистики України.

6. Місцем проживання є:

а) місце проживання, місцезнаходження суб'єктів права;

б) норми, що поширюються на всіх осіб за межами України;

в) вид нормативно-правового акта, що поширюється на іноземних громадян та осіб без громадянства;

г) метод систематизації, який полягає в подоланні розбіжностей у виданих у різний час правових актах щодо одного й того самого предмета правового регулювання;

д) прийняття нового акта вищої або рівної юридичної сили з того самого предмета регулювання без формального скасування старого акта.

7. Залежно від місця проживання розрізняють:

а) нормативні акти, що діють щодо осіб, які постійно проживають на території держави, і нормативні акти, що застосовуються до осіб, які тимчасово перебувають на цій території (біженців, мігрантів тощо);

б) нормативні акти спеціальної дії, які поширюються лише на коло спеціальних суб'єктів);

в) нормативні акти загальної чинності, які поширюються на всіх осіб, які перебувають на території держави (Конституція України), та нормативні акти, які поширюються лише на громадян цієї держави (Закон України «Про політичні партії в Україні»);

г) правила, що застосовуються до іноземних громадян та осіб без громадянства;

д) нормативні акти загальної та спеціальної дії.

8. Правовий імунітет – це:

а) повне або часткове звільнення його носія від застосування до нього загальних правових норм;

б) порядку, передбаченому законодавством;

в) показник, що виконує дію нормативного акта щодо правових відносин, які виникли до і після набуття ним чинності;

г) звільнення носія від його поширення на локальних правових нормах.

9. Набуттям чинності нормативно-правовим актом є:

а) доведення нормативно-правового акта до відомостей фізичних і юридичних осіб шляхом опублікування в офіційних, друкованих виданнях;

б) юридичний факт (момент), починаючи з якого нормативно-правового акта, набуває юридичної сили;

в) кінцевий момент життя нормативно-правового акта, який означає втрату ознаки нормативності, залишаючи форму права лише в історичному значенні;

г) поширення дій нормативно-правового акта на ті правові наслідки, які хоча і впливають із юридичних фактів, що виникли під час чинності попереднього нормативно-правового акта, проте настають вже після моменту набрання чинності новим нормативно-правовим актом;

г) дія нормативно-правового акта, при якому нормативно-правовий акт існує на момент виникнення правовідносини.

10. У нормативно-правовому акті про делегування нормотворчих повноважень, якщо прямо не передбачено законом, факультетським зайняттям:

а) суб'єкт, яким делегуються нормотворчі повноваження та їх обсяг;

б) рядок делегування;

в) орган, на який покладається відповідальність і контроль за виконанням делегованих повноважень;

г) матеріально-фінансове забезпечення виконання делегованих повноважень;

д) форма систематизації.

Надати визначення:

Тлумачення актів загальних правових норм, офіційне тлумачення, нормативне тлумачення, випадкове тлумачення, автентичне тлумачення, юридичне тлумачення, відомче тлумачення, неофіційне тлумачення, доктринальне тлумачення, систематичне тлумачення, несистематизоване, компетентне тлумачення, звичайне тлумачення, тлумачення за обсягом, буквальне тлумачення, широке тлумачення, обмежувальне тлумачення «a fortiori», висновки з понять, висновки за аналогією, висновки від протилежного, методи тлумачення, види тлумачення, систематичне тлумачення, історико-політичне тлумачення, телеологічне тлумачення, спеціальне правове тлумачення, герменевтичне тлумачення, когнітивна інтерпретаційна функція, конкретне, регулятивна інтерпретаційна функція, інтерпретаційна функція, що охороняє право, сигнальна функція тлумачення, тлумачення правових актів.

Рекомендовані джерела:

1. Kosovych V. M. Improvement of regulatory and legal acts of Ukraine: technical and technological aspects: monogr. Lviv: Ivan Franko Lviv National University, 2015. 566 p.
2. Kostovska K. Peculiarities of the legal technique of unwritten (oral) acts of law enforcement in the activities of internal affairs bodies. Entrepreneurship, economy and law. 2012. No. 6. P. 3-6.
3. Krutko A. L. Levels of legal regulation of the people's legislative initiative: theoretical and legal relationship. Law and society. 2015. No. 1. P. 15-21.
4. Kuchuk A. M., Zamkovy E. M. Legal technique as a means of effectiveness of legal acts. Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2017. No. 1. P. 90-97.
5. Kurus T. V. Correlation of normative activity with related legal concepts. Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. 2013. No. 6-3. P. 9-11.
6. Kushnaryova O.V. The place and role of the unification of normative legal terminology in legal technology. Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs. 2015. Issue 3. P. 20-28.
7. Lebedenko V. I. Legal technique: concept, purpose, methodological principles of application. Information and law. 2014. No. 2. P. 52-56.
8. Legka O. V. Interrelationship of law enforcement technology with other types of legal technology. Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2014. No. 2. P. 23-29.
9. Levytska N. Legal constructions and the legal system: the relationship of concepts. Entrepreneurship, economy and law. 2017. No. 9. P. 169-173.
10. Mandyuk O. O. Implementation of individual administrative acts. Journal of East European Law. 2016. No. 27. P. 151-156.
11. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.

12. Serdyuk V. O. Judicial law-making in the context of legal reform in Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2013. № 21. P. 90-93.
13. Shevchenko A. E. The influence of legal doctrine on the law-making process in Ukraine. *Legal Bulletin*. 2015. No. 3 (36). P. 52-57.
14. Shevchuk S. Judicial law-making: world experience and prospects in Ukraine: monogr. Abstract, 2007. 640 c.
15. Shkarovsky D. Judicial precedent in Ukrainian law: problematic issues of implementation. *Legal journal*. 2012. No. 6 (120). P. 65-67.
16. Shutak I. Legal technique and technology: theory and practice of application. *Bulletin of Lviv University*. 2016. Issue 63. P. 37-45.
17. Shved E. Yu. Procedural acts-documents in administrative proceedings: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 2009. 200 p.
18. Solomonyuk O. Ya. Issues of judicial law-making in scientific literature. *Young Scientist*. 2018. No. 7 (59). P. 232-235.
19. Stadnychenko T. O. Improvement of rule-making activity of authorities in the conditions of modernization of public administration: diss. ... candidate sciences from state example Dnipro, 2016. 237 p.
20. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. K.: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
21. Stetsik N. Judicial law-making acts: general theoretical characteristics. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series*. 2011. No. 52. P. 27-32.
22. Streltsova O. V. The mechanism of sectoral harmonization of Ukrainian legislation with EU law in the spheres of freedom, security and justice. *Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*. 2012. No. 5. P. 5-14.
23. Stremenovskyi S.M. Sublegal law-making: scientific approaches. *Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University «Odesa Law Academy»*. 2017. Issue 2. P. 55-64.
24. Taepov F. B. Legal expertise as a necessary element of law-making. *Legislative studies*. 2011. Issue 7. P. 83-92.
25. Talykin E. A. Judicial acts and economic procedural form: separate aspects of the relationship. *Actual problems of law: theory and practice*. 2014. No. 29. P. 86-93.
26. Tarasyuk T. M. Laws as sources of social protection law of Ukraine. *Actual problems of the state and law*. 2010. Issue 52. P. 131-136.
27. Teplyuk M. Implementation of constitutional laws: problematic issues. *Law of Ukraine*. 2012. No. 8. P. 132-138.
28. Terletska I.S. Law-making in Ukraine: theoretical and legal aspects: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2011. 22 p.
29. The concept and main features of law enforcement acts. *State and regions. Series: Law*. 2016. No. 1. pp. 3-8.
30. V. Kosovych. Amendments to normative legal acts of Ukraine as a way to improve them. *Bulletin of Lviv University*. 2014. Issue 60. P. 35-46.

31. Yashchenko R. Yu. Law-making in the conditions of a transitional society: theoretical and legal aspect: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2013. 18 p.
32. Yushchuk O. I. Theoretical problems of the legislative process: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2005. 47 p.
33. Бойко Г. І. Юридична конструкція як засіб юридичної техніки. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 73. С. 190-198.
34. Болдирев С. Н. Юридична техніка: теоретико-правовий аналіз: дис. ... д-р юрид. наук Ростов-на-Дону, 2014. 468 с.
35. Борщевський І. В. Форма (джерело) права: теоретико-правова сутність поняття. Правова держава. 2016. № 21. С. 6-11.
36. Буряк Я. Я. Розпорядження голови місцевої ради як підзаконний нормативно-правовий акт. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридичні. 2013. Вип. 1. С. 3-10.
37. Внутрішньогосподарські локальні нормативно-правові акти сільськогосподарських підприємств як форма аграрного права : моногр. Харків: С.А.М., 2012. 163 с.
38. Волинець В. Юридична техніка права в Україні: спільні проблеми. Юридична Україна. 2012. № 11. С. 4-12.
39. Галузевий правовий моніторинг у теорії правотворчості: постановка питання. Вісник Національної академії правових наук України. 2015. № 1 (80). С. 45-52.
40. Гришук О. В., Заболотна Н. Я. Юридична техніка створення та тлумачення правових договорів: теоретико-правовий вимір: моногр. Хмельницький: Хмельниц. ун-т екс. і право, 2017. 213 с.
41. Гусаров С. М. Правозастосування у сфері законодавчої та нормотворчої діяльності. правильно. 2015. №3. С. 35-42.
42. Дзейко Ж. А. Інтерпретація юридичної та законодавчої техніки в європейській правовій думці XIX ст. - початку XX ст. Наше право. 2014. № 2. С. 5-13.
43. Дмитрієнко Ю. М. Юридична техніка: комп'ютерне моделювання української правосвідомості як форми Української держави в історичному та реальному часі. Держава і право. Юридичні та політичні науки. 2005. Проблема. Тридцятий С. 114-135.
44. Косович В. М. Оціночні поняття як засіб юридичної техніки: моногр. Львів: Тріада-плюс, 2010. 211 с.
45. Косович В. Юридичні конструкції як засіб правозастосовної техніки. Публічне право. 2017. № 2 (26). С. 260-270.
46. Костовська К. М. Юридична техніка правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юридичний. наук. 2011. 204 с.
47. Кот О. В. Судові акти в господарському процесі України : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2011. 21 с.
48. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.

49. Коцан-Олінець Ю. Я. Теоретико-правова характеристика правотворчості. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 2. С. 24-27.
50. Кривецька Л. М. Правова природа актів тлумачення норм права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 25-33.
51. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. Підприємництво, господарство і право. 2014. № 2. С. 90-93.
52. Лагус І. Нормативно-правові акти в теорії права і практиці російського законодавства: деякі труднощі. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 14-17.
53. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти) : дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.
54. Любарець А. Ю. Підзаконні акти в адміністративній реформі. Наше право. 2013. № 12. С. 77-80.
55. Місце і роль юридичної техніки в механізмі правового регулювання. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2009. № 44. С. 6-11.
56. Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правоохоронної та правоохоронної діяльності. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 4. С. 16-23.
57. Мочульська М. Є. Наукове забезпечення законодавчого процесу в системі континентального права. Науковий вісник УжНУ. 2015. № 32. С. 128-132.
58. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.
59. Нічка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. Вісник Львівського університету. Серія: Юридичні. 2015. Вип. 61. С. 45-49.
60. Нормативно-правові акти в комунікаційному середовищі сучасної України: дис. ... канд. наук у суспільному комунік. Київ, 2011. 191 с.
61. Нормативно-правові акти місцевого самоврядування як джерело права: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2014. 18 с.
62. Нормативно-правові акти: поняття, класифікація та соціальне призначення. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2016. № 3. С. 3-8.
63. Ознаки та принципи правоохоронної діяльності: теоретичний аспект. Вісник Академії адвокатури України. 2015. № 3 (34). С. 23-29.
64. Оніщук І. І. Техніка юридичного оформлення нормативно-правових актів : моногр. Харків : Право, 2014. 228 с.
65. Основні ознаки та структура правоохоронної діяльності. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2015. Вип. XX ст. 21-24.
66. Палешник С. Акти тлумачення в судовій практиці. Вісник Національної академії правових наук України. 2013. № 4 (75). С. 261-268.

67. Патlachук О. В. Юридична техніка екологічних норм Статутів Великого князівства Литовського 1529, 1566, 1588 рр. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2019. № 7. С. 29-35.
68. Пацкан В. В. Співвідношення законотворчої та законодавчої діяльності. Вишеградський журнал з прав людини. 2014. № 1. С. 103-110.
69. Переверзев В. В. Правові конструкції в процесуальному праві: дис. ... канд. юридичний. наукових Ростов-на-Дону, 2009. 158 с.
70. Петришина М. А. Становлення та розвиток інституту правового моніторингу в Україні: проблеми та перспективи. Право і суспільство. 2015. №2. С. 25-32.
71. Петришина М. Акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування: сутність та особливості. Питання конституційного права. 2012. № 1 (68). С. 66-74.
72. Петров А. Про зміст поняття правової культури. наук Європи. 2016. № 7, ч. 2. Р. 140-146.
73. Писаренко Н. Б. Межі судового контролю за дискреційними адміністративними актами: практика Європейського суду з прав людини та українські реалії. Вісник Національної академії правових наук України. 2017. № 1 (88). С. 109-119.
74. Пільгун Н. В. Реалізація принципу верховенства права як необхідна умова побудови правової держави. Юридичний вісник. 2012. № 4 (25). С. 30-34.
75. Пільгун Н.В. Перспективи вдосконалення юридичної техніки в Україні. Юридичний форум. 2012. № 2. С. 76-78.
76. Плавич В. П. Сучасне правотворчість: проблеми теорії та методології: моногр. Одеса: Астропринт, 2013. 274 с.
77. Погребняк С. Верховенство права в Україні: передумови та перспективи. Філософія права та соціальна теорія права. 2013. № 1. С. 20-32.
78. Погребняк С. Прогалини в законодавстві та шляхи їх подолання. Загальні труднощі юридичної науки. 2013. № 1 (72). С. 44-56.
79. Подорожна Т. С. Законодавчі визначення: поняття, структура, функції : моногр. Львів: ПАІС, 2009. 195 с.
80. Подпісов Д. С. Ознаки реалізації права. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. правильно. 2013. №3. С. 107-111.
81. Поляков А. А. Порівняльна характеристика підзаконних правових актів Європейського Союзу. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 2. С. 23-25.
82. Потенційна форма впливу громадськості на прийняття нормативних актів у США. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. №3. С. 96-102.
83. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; А.С.К., 2003. 652 с.
84. Пушняк О. В. Набрання чинності нормативно-правовими актами в Україні. Юридичний форум. 2010. № 4. С. 748-754.

ТЕМА 8. КОЛІЗІЇ ТА ПРОГАЛИНИ НОРМ ПРАВА В УМОВАХ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Підготувати презентацію

- Колізії правових норм однакової юридичної сили.
- Подолання змістовних колізій правових норм шляхом запровадження принципу «спеціальної норми».
- Особливості подолання часових колізій у правовідносинах, що тривають.
- Співвідношення принципів подолання колізій.

Тестові завдання

1. З метою однакового застосування нормативно-правового акта або його окремих норм здійснюється:

- а) офіційне тлумачення, офіційне роз'яснення, уточнення;
- б) офіційне роз'яснення та оприлюднення;
- в) офіційне тлумачення, роз'яснення, офіційне опублікування;
- г) уточнення, публікація;
- д) офіційне тлумачення, офіційне роз'яснення, опублікування.

2. Офіційним оприлюдненням нормативно-правового акта є:

- а) доведення нормативно-правового акта до відома фізичних та юридичних осіб шляхом його опублікування в офіційних друкованих засобах масової інформації, інформаційного повідомлення в друкованих засобах масової інформації, оголошення по телебаченню і радіо та в інший спосіб, визначений законом;
- б) дія нормативно-правового акта, при якій вважається, що нормативно-правовий акт існує на момент виникнення правовідносин;
- в) розміщення прийнятого (виданого) нормативно-правового акта в офіційному друкованому виданні;
- г) юридичний факт (або момент), починаючи з якого нормативно-правовий акт набуває юридичної сили;
- д) доведення нормативно-правового акта до відома фізичних та юридичних осіб шляхом його оголошення по телебаченню та радіо.

3. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України офіційно оприлюднюються:

- а) протягом 15 днів після їх державної реєстрації;
- б) протягом 15 днів після їх підписання;
- в) протягом 15 днів після підписання;
- г) протягом 15 днів після їх державної реєстрації;
- д) протягом 15 днів після підписання Президентом України.

4. Офіційне оприлюднення нормативно-правових актів здійснюється:

- а) після включення до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів із зазначенням присвоєного їм реєстраційного коду;
- б) після їх прийняття у Верховній Раді України;
- в) після їх неофіційної публікації;
- г) після підписання Президентом України;
- д) після голосування у Верховній Раді України.

5. Офіційним опублікуванням нормативно-правового акта є:

- а) поширення дії нормативно-правового акта на ті правові наслідки, які хоч і виникають з юридичних фактів, що виникли під час дії попереднього нормативно-правового акта, однак настають після моменту набрання чинності новим нормативно-правовим актом;
- б) розміщення прийнятого (виданого) нормативно-правового акта в офіційному друкованому виданні;
- в) юридичний факт (момент), починаючи з якого нормативно-правовий акт набуває юридичної сили;
- г) дія нормативно-правового акта, при якій вважається, що нормативно-правовий акт існує на момент виникнення правовідносин;
- д) поширення приписів нового нормативно-правового акта, що зачіпає лише юридичні факти та правовідносини, що виникли після набрання ним чинності.

6. Закони України, інші акти Верховної Ради України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України оприлюднюються не пізніше:

- а) у тридцятиденний строк після їх прийняття в установленому порядку та підписання підлягають опублікуванню державною мовою в офіційних друкованих засобах масової інформації;
- б) через сорок днів після їх прийняття в установленому порядку та підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих засобах масової інформації;
- в) у п'ятнадцятиденний строк після їх прийняття в установленому порядку та підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих засобах масової інформації;
- г) у десятиденний строк після їх прийняття в установленому порядку та підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих засобах масової інформації;
- д) у п'ятиденний строк після їх прийняття в установленому порядку та підписання підлягають оприлюдненню державною мовою в офіційних друкованих засобах масової інформації.

7. Офіційним друкованим виданням є:

а) періодичне друковане видання, де здійснюється офіційне оприлюднення документів держави чи певної установи (законів, рішень, офіційних повідомлень, оголошень тощо);

б) українська газета – офіційний друкований орган Верховної Ради України;

в) друковане видання (нормативний бюлетень) Верховної Ради України, у якому офіційно опубліковані закони України, постанови Верховної Ради України, інші офіційні акти парламенту, а також зміни в адміністративно-територіальному порядку. поділ України;

г) Український інформаційний бюлетень – офіційне друковане видання, в якому державною мовою публікуються всі чинні нормативно-правові акти, що надійшли до Міністерства юстиції та внесені до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів;

д) щоденне друковане видання центральних органів виконавчої влади України.

8. Відповідно до чинного законодавства офіційними друкованими засобами масової інформації в Україні є:

а) «Офіційний вісник України», газета «Урядовий кур'єр», газета «Голос України», «Відомості Верховної Ради України», інформаційний бюлетень «Офіційний вісник Президента України»;

б) «Офіційний вісник України», газета «Уряд», «Офіційний вісник Президента України», «Відомості Кабінету Міністрів України».

9. До офіційних друкованих видань, в яких офіційне оприлюднення законів не належать:

а) «Голос України»;

б) «Відомості Верховної Ради України»;

в) «Урядовий кур'єр»;

ж) «Офіційний вісник»;

д) «Вісник Конституційного Суду України».

10. Формальна відміна нормативно-правового акта після як:

а) внесення змін до тексту нормативно-правового акта;

б) прийняття нормативно-правового акта в новій редакції;

в) видання окремого акта;

г) прямо скасування нормативно-правового акта;

г) видання вказівки про скасування у новому нормативно-правовому акті, який приходить на зміну попереднього нормативно-правового акта.

Надати визначення:

Механізм подолання колізій правових норм, ієрархічні колізії правових норм, колізії часових правових норм, колізії матеріально-правових норм, колізії просторових правових норм, явні колізії правових норм, приховані колізії правових норм, прості колізії правових норм, комплексні колізії правових норм, негативні (шкідливі) колізії правових норм, позитивні (доброякісні) колізії правових норм, подолання ієрархічних колізій правових норм, подолання часових колізій правових норм, подолання матеріальних колізій правових норм, принципи подолання колізій правових норм, правові прогалини, об'єктивні причини прогалин, суб'єктивні причини прогалин, «кваліфіковане мовчання», колізійне право, концепції оцінки, законодавчі помилки, початкові лазівки, юридичні лазівки, технічні лазівки, фактичні лазівки, уявні лазівки, юридичні помилки, наступні лазівки, повні лазівки, часткові лазівки, правовий вакуум, правова аналогія, аналогія права, інститут правова аналогія, субсидіарне застосування (міжгалузева аналогія), внутрішньогалузева аналогія, обсяг правової аналогії

Рекомендовані джерела:

1. Borodkin M. V. Legal facts as grounds for the emergence of social security legal relations: author's abstract. thesis... candidate law of science Odesa, 2018. 20 p.
2. Bulak A. A. Presumption of innocence in the new law of Ukraine «On the Prosecutor's Office». Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2015. Issue 32 (3). P. 153-156.
3. Bychkovskii E. L. Scientific and practical commentary on the legal system of Ukraine: autoref. thesis ... candidate law of science Odesa, 2018. 20 p.
4. Kostovska K. Peculiarities of the legal technique of written acts of law enforcement in the activities of the OBS. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Series: Legal. 2012. No. 4. P. 25-31.
5. Krutko A. L. Levels of legal regulation of the people's legislative initiative: theoretical and legal relationship. Law and society. 2015. № 1. P. 15-21.
6. Kuchuk A. M., Zamkovy E. M. Legal technique as a means of effectiveness of legal acts. Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs. 2017. No. 1. P. 90-97.
7. Levytska N. Legal constructions and the legal system: the relationship of concepts. Entrepreneurship, economy and law. 2017. No. 9. P. 169-173.
8. Mandyuk O. O. Implementation of individual administrative acts. Journal of East European Law. 2016. No. 27. P. 151-156.
9. Martynyshyn G.Y. Logical and philosophical foundations of law enforcement: autoref. thesis ... candidate law of science Lviv, 2017. 18 p.
10. Serdyuk V. O. Judicial law-making in the context of legal reform in Ukraine. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. 2013. Issue 21. P. 90-93.
11. Shevchenko A. E. The influence of legal doctrine on the law-making process in Ukraine. Legal Bulletin. 2015. No. 3 (36). P. 52-57.

12. Shevchuk S. Judicial law-making: world experience and prospects in Ukraine: monogr. Abstract, 2007. 640 c.
13. Shkarovsky D. Judicial precedent in Ukrainian law: problematic issues of implementation. Legal journal. 2012. No. 6 (120). P. 65-67.
14. Shutak I. Legal technique and technology: theory and practice of application. Bulletin of Lviv University. 2016. Issue 63. P. 37-45.
15. Shved E. Yu. Procedural acts-documents in administrative proceedings: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 2009. 200 p.
16. Solomonyuk O. Ya. Issues of judicial law-making in scientific literature. Young Scientist. 2018. No. 7 (59). P. 232-235.
17. Stadnychenko T. O. Improvement of rule-making activity of authorities in the conditions of modernization of public administration: diss. ... candidate sciences from state example Dnipro, 2016. 237 p.
18. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. K.: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
19. Stetsik N. Judicial law-making acts: general theoretical characteristics. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series. 2011. No. 52. P. 27-32.
20. Streltsova O. V. The mechanism of sectoral harmonization of Ukrainian legislation with EU law in the spheres of freedom, security and justice. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2012. No. 5. P. 5-14.
21. Teplyuk M. Implementation of constitutional laws: problematic issues. Law of Ukraine. 2012. No. 8. P. 132-138.
22. The concept and main features of law enforcement acts. State and regions. Series: Law. 2016. No. 1. pp. 3-8.
23. V. Kosovych. Amendments to normative legal acts of Ukraine as a way to improve them. Bulletin of Lviv University. 2014. Issue 60. P. 35-46.
24. Vasyuk A. The history of the emergence and development of legal hermeneutics in Russia: dissertation. ... candidate law of science. 2011. 215 p.
25. Volkova I. Legal facts-states: concepts and features. Visegrad Journal on Human Rights. 2017. No. 2. P. 33-38.
26. Volkova I. M. Legal facts: separate problems of classification. Scientific Bulletin of Kherson State University. 2016. Issue 5. P. 12-16.
27. Yashchenko R. Yu. Law-making in the conditions of a transitional society: theoretical and legal aspect: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2013. 18 p.
28. Yushchuk O. I. Theoretical problems of the legislative process: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2005. 47 p.
29. Бойко Г. І. Юридична конструкція як засіб юридичної техніки. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 73. С. 190-198.
30. Буряк Я. Я. Розпорядження голови місцевої ради як підзаконний нормативно-правовий акт. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридичні. 2013. Вип. 1. С. 3-10.

31. Внутрішньогосподарські локальні нормативно-правові акти сільськогосподарських підприємств як форма аграрного права: моногр. Харків: С.А.М., 2012. 163 с.
32. Гусаров С.М. Правозастосування у сфері законодавчої та нормотворчої діяльності. правильно. 2015. №3. С. 35-42.
33. Дзейко Ж. А. Інтерпретація юридичної та законодавчої техніки в європейській правовій думці XIX ст. – початку XX ст. Наше право. 2014. № 2. С. 5-13.
34. Класифікація та характеристика окремих видів правових презумпцій. Європейські перспективи. 2012. № 2. С. 79-86.
35. Косович В. М. Оціночні поняття як засіб юридичної техніки: моногр. Львів: Тріада-плюс, 2010. 211 с.
36. Косович В. Юридичні конструкції як засіб правозастосовної техніки. Публічне право. 2017. № 2 (26). С. 260-270.
37. Косович І. Правовий техніко-технологічний інструментарій і верховенство права (методологія дослідження). Вісник Львівського університету. Серія: Юридичні. 2018. № 66. С. 14-26.
38. Костовська К. М. Юридична техніка правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юридичний. наук. 2011. 204 с.
39. Костюк О. М. Теоретико-правові основи тлумачення норм: автореф. дис. ... канд. юридичний. наук. Івано-Франківськ, 2017. 16 с.
40. Легал М. Б. Правоохоронна дискреція (загальнотеоретичні аспекти): дис ... канд. юридичний. науковий Львів, 2006. 189 с.
41. Котуха О. С. Непрямі презумпції в матеріальному праві України: моногр. Львів: Растр-7, 2019. 203 с.
42. Любарець А. Ю. Підзаконні акти в адміністративній реформі. Наше право. 2013. № 12. С. 77-80.
43. Місце і роль юридичної техніки в механізмі правового регулювання. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2009. № 44. С. 6-11.
44. Котуха О. С. Конституційні презумпції у сфері прав людини. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. 2016. Вип. 3. С. 50-57.
45. Котуха О. С. Презумпція невинуватості – історико-правовий аспект. Судове оскарження. 2009. № 1 (14). С. 51-58.
46. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів: ЛГУВД, 2011. 247 с.
47. Коцан Ю. Я. Правові конфлікти та механізм їх вирішення: теоретико-правові аспекти : моногр. Львів, 2011. 247 с.
48. Коцан-Олінець Ю. Я. Теоретико-правова характеристика правотворчості. Порівняльно-аналітичне право. 2016. №2. С. 24-27.
49. Кривецька Л. М. Правова природа актів тлумачення норм права. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 4. С. 25-33.

50. Куненко І. Проблеми правового регулювання внесення змін до Конституції України. Підприємництво, господарство і право. 2014. № 2. С. 90-93.
51. Лагус І. Нормативно-правові акти в теорії права і практиці російського законодавства: деякі труднощі. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 14-17.
52. Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правоохоронної та правоохоронної діяльності. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 4. С. 16-23.
53. Мочульська М. Є. Наукове забезпечення законодавчого процесу в системі континентального права. Науковий вісник УжНУ. 2015. № 32. С. 128-132.
54. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.
55. Нічка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. Вісник Львівського університету. Серія: Юридичні. 2015. Вип. 61. С. 45-49.
56. Нормативно-правові акти в комунікаційному середовищі сучасної України: дис. ... канд. наук у суспільному комунік. Київ, 2011. 191 с.
57. Нормативно-правові акти місцевого самоврядування як джерело права: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2014. 18 с.
58. Нормативно-правові акти: поняття, класифікація та соціальне призначення. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2016. №3. С. 3-8.
59. Петришина М. А. Становлення та розвиток інституту правового моніторингу в Україні: проблеми та перспективи. Право і суспільство. 2015. №2. С. 25-32.
60. Петришина М. Акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування: сутність та особливості. Питання конституційного права. 2012. № 1 (68). С. 66-74.
61. Петров А. Про зміст поняття правової культури. наук Європи. 2016. № 7, ч. 2. Р. 140-146.
62. Писаренко Н. Б. Межі судового контролю за дискреційними адміністративними актами: практика Європейського суду з прав людини та українські реалії. Вісник Національної академії правових наук України. 2017. № 1 (88). С. 109-119.
63. Пільгун Н. В. Реалізація принципу верховенства права як необхідна умова побудови правової держави. Юридичний вісник. 2012. № 4 (25). С. 30-34.
64. Пільгун Н. В. Перспективи вдосконалення юридичної техніки в Україні. Юридичний форум. 2012. №2. С. 76-78.
65. Плавич В. П. Сучасне правотворчість: проблеми теорії та методології : моногр. Одеса: Астропринт, 2013. 274 с.
66. Погребняк С. Верховенство права в Україні: передумови та перспективи. Філософія права та соціальна теорія права. 2013. № 1. С. 20-32.

67. Погребняк С. Прогалини в законодавстві та шляхи їх подолання. Загальні труднощі юридичної науки. 2013. № 1 (72). С. 44-56.
68. Подорожна Т. С. Законодавчі визначення: поняття, структура, функції : моногр. Львів: ПАІС, 2009. 195 с.
69. Подпісов Д. С. Ознаки реалізації права. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. правильно. 2013. №3. С. 107-111.
70. Поляков А. А. Порівняльна характеристика підзаконних правових актів Європейського Союзу. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 2. С. 23-25.
71. Портнов А. Правова природа колізійних принципів. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 10. С. 25-31.
72. Потенційна форма впливу громадськості на прийняття нормативних актів у США. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. №3. С. 96-102.
73. Правові презумпції в податково-правовому регулюванні: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2015. 20 с.
74. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; А.С.К., 2003. 652 с.
75. Пушняк О. В. Набрання чинності нормативно-правовими актами в Україні. Юридичний форум. 2010. № 4. С. 748-754.
76. Сиротникова Я. Е. Юридичні фікції в трудовому праві України: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2019. 20 с.
77. Слюсар А. М. До питання про юридичні фікції в трудовому праві. Право та інновації. 2016. № 1. С. 30-34.
78. Черемнов Д. В. Правові презумпції та фікції в цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юридичний. наукова Одеса, 2015. 20 с.
79. Чому потрібно змінити конституційну формулу принципу презумпції невинуватості. Часопис Національного університету «Острозька академія». 2012. № 1(5). С. 1-15.

ТЕМА 9. ТЕОРІЯ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

Підготувати презентацію

- Генеза теорії правової аргументації
- Поняття, ознаки та структура правової аргументації. Співвідношення понять «правова аргументація» та «правова аргументація».
- Загальні логічні основи правової аргументації Сучасні теорії правової аргументації.
- Моделі правового міркування: дедуктивна, індуктивна, герменевтична, інтегральна (когерентна)
- Поняття про докази. Прямі докази. Непрямі докази. Логічною операцією є спростування. Оцінка допустимості доказів у юридичній аргументації. Роль довіри в процесі переконання.

Тестові завдання

- 1. Нормативно-структурними вимогами до законодавчої техніки є:**
  - а) використання послідовних елементів законодавчої техніки, таких як засоби, прийоми, правила;
  - б) визначення предмета законодавчого регулювання;
  - в) підготовка концепції закону;
  - г) дотримання правил формальної логіки;
  - д) відбір і аналіз процесів, явищ і відносин, які можуть бути предметом законодавчого впливу.

- 2. Засобами юридичного вираження та зовнішнього представлення волі законодавця є:**
  - а) правила законодавчої техніки;
  - б) засоби законодавчої техніки;
  - в) принципи законодавчої техніки;
  - г) функції законодавчої техніки;
  - д) законодавча техніка.

- 3. До формально-атрибутивних засобів юридичної техніки належать:**
  - а) структуру документа в цілому;
  - б) реквізити документа;
  - в) термінологія;
  - г) презумпції;
  - д) художня література.

- 4. Тексти нормативно-правових актів формуються з використанням:**
  - а) правові та технічні засоби;
  - б) правові та технічні форми;
  - в) правові та технічні принципи;
  - г) правові та технічні методи;
  - д) правові та технічні методи.

5. Конкретними способами досягнення намічених цілей і результатів за допомогою певних засобів і за наявності відповідних умов і передумов для юридичної діяльності є:

- а) правові та технічні методи;
- б) правові та технічні методи;
- в) правові та технічні інструменти.
- г) правові та технічні засоби;
- д) юридичні та технічні конструкції.

6. Правовими вимогами та дозволами законодавця, сформованими на основі досягнень юридичної науки та практики законодавчої діяльності та спрямованими на створення якісних за формою та змістом законів, а також їх систематизацію, є:

- а) законодавча техніка;
- б) функції законодавчої техніки;
- в) засоби законодавчої техніки;
- г) правила законодавчої техніки;
- д) принципи законодавчої техніки.

7. Найбільш поширеними прийомами та правилами юридичної техніки є:

- а) стриманість і логічність;
- б) мінімалізм у редагуванні правових норм;
- в) максималізм у розробці правових норм;
- г) користування тлумачним юридичним словником;
- д) юридична термінологія, юридичні конструкції, форма нормативного акта, способи і правила викладу його змісту.

8. Система правових термінів, тобто словесних позначень понять, які використовуються при викладенні змісту закону, іншого нормативно-правового акта – це:

- а) юридична термінологія;
- б) юридична лексика;
- в) правові визначення;
- г) законодавчі та підзаконні акти;
- д) понятійно-категоріальний апарат.

9. Однозначність, стабільність і доступність термінів, визначеність і ясність у викладенні нормативно-правового матеріалу, що виключає різне розуміння думки законодавця – це:

- а) термінологічна уніфікація;
- б) узгодженість понять;
- в) термінологічний апарат;
- г) понятійний апарат;
- д) юридичний словник.

10. Не є ознакою термінологічної уніфікації:

- а) двозначність;
- б) доступність;
- в) визначеність;
- г) стабільність;
- д) унікальність.

Надати визначення:

Механізм подолання колізій правових норм, ієрархічні колізії правових норм, колізії часових правових норм, колізії матеріально-правових норм, колізії просторових правових норм, явні колізії правових норм, приховані колізії правових норм, прості колізії правових норм, комплексні колізії правових норм, негативні (шкідливі) колізії правових норм, позитивні (доброякісні) колізії правових норм, подолання ієрархічних колізій правових норм, подолання часових колізій правових норм, подолання матеріальних колізій правових норм, принципи подолання колізій правових норм, правові прогалини, об'єктивні причини прогалин, суб'єктивні причини прогалин, «кваліфіковане мовчання», колізійне право, концепції оцінки, законодавчі помилки, початкові лазівки, юридичні лазівки, технічні лазівки, фактичні лазівки, уявні лазівки, юридичні помилки, наступні лазівки, повні лазівки, часткові лазівки, правовий вакуум, правова аналогія, аналогія права, інститут правова аналогія, субсидіарне застосування (міжгалузева аналогія), внутрішньогалузева аналогія, обсяг правової аналогії.

Рекомендовані джерела:

1. Varabash Yu. Prejudiciality of decisions of the Constitutional Court of Ukraine: problematic issues of theory and practice. Law of Ukraine. 2010. № 6. P. 45-53.
2. Bilozyorov E. V., Kryvytskyi Yu. V. Casual interpretation of legal norms: theoretical and practical aspects of understanding. Right. 2015. No. 27. P. 207-215.
3. Biryuk L. Scientific expert opinion as a means of applying doctrinal interpretation in decisions of the Constitutional Court of Ukraine. Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine. 2015. No. 1. P. 33-39.
4. Borodkin M. V. Legal facts as grounds for the emergence of social security legal relations: author's abstract. thesis... candidate law of science. Odesa, 2018. 20 p.
5. Boyko V. I. Applicability of Article 6 of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms in the consideration of cases of administrative offenses. Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine. 2016. No. 2 (85). P. 59-71.
6. Bulak A. A. Presumption of innocence in the new law of Ukraine «On the Prosecutor's Office». Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. 2015. Issue 32 (3). P. 153-156.
7. Bychkovskii E. L. Scientific and practical commentary on the legal system of Ukraine: autoref. thesis ... candidate law of science Odesa, 2018. 20 p.

8. Galunko V. V. Professional and legal interpretation of law. Law forum. 2011. No. 2. P. 151-154.
9. Hirshovich M. G. Interpretation of international treaties by the Appellate Body of the World Trade Organization. Reforms and law. 2013. No. 1. P. 53-69.
10. Kostovska K. Peculiarities of the legal technique of written acts of law enforcement in the activities of the OBS. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Series: Legal. 2012. No. 4. P. 25-31.
11. Krutko A.L. Levels of legal regulation of the people's legislative initiative: theoretical and legal relationship. Law and society. 2015. № 1. P. 15-21.
12. Shutak I. Legal technique and technology: theory and practice of application. Bulletin of Lviv University. 2016. Issue 63. P. 37-45.
13. Shved E. Yu. Procedural acts-documents in administrative proceedings: diss. ... candidate law of science Kharkiv, 2009. 200 p.
14. Solomonyuk O. Ya. Issues of judicial law-making in scientific literature. Young Scientist. 2018. No. 7 (59). P. 232-235.
15. Stadnychenko T. O. Improvement of rule-making activity of authorities in the conditions of modernization of public administration: diss. ... candidate sciences from state example Dnipro, 2016. 237 p.
16. State and lawmaking in Ukraine: experience, problems, prospects: monograph. K.: Institute of State and Law. Koretsky NAS of Ukraine, 2001. 656 p.
17. Stetsik N. Judicial law-making acts: general theoretical characteristics. Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series. 2011. No. 52. P. 27-32.
18. Streltsova O. V. The mechanism of sectoral harmonization of Ukrainian legislation with EU law in the spheres of freedom, security and justice. Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine. 2012. No. 5. P. 5-14.
19. Teplyuk M. Implementation of constitutional laws: problematic issues. Law of Ukraine. 2012. No. 8. P. 132-138.
20. The concept and main features of law enforcement acts. State and regions. Series: Law. 2016. No. 1. pp. 3-8.
21. V. Kosovych. Amendments to normative legal acts of Ukraine as a way to improve them. Bulletin of Lviv University. 2014. Issue 60. P. 35-46.
22. Vasyuk A. The history of the emergence and development of legal hermeneutics in Russia: dissertation. ... candidate law of science. 2011. 215 p.
23. Volkova I. M. Legal facts: separate problems of classification. Scientific Bulletin of Kherson State University. 2016. Issue 5. P. 12-16.
24. Yashchenko R. Yu. Law-making in the conditions of a transitional society: theoretical and legal aspect: author's abstract. thesis ... candidate law of science Kyiv, 2013. 18 p.
25. Гусаров С.М. Правозастосування у сфері законодавчої та нормотворчої діяльності. правильно. 2015. №3. С. 35-42.
26. Дворнікова Н. Л. Системне тлумачення норм права: дис. ... канд. юридичний. науковий Нижній Новгород, 2007. 189 с.
27. Євграфова Є. Доктринальне тлумачення норм права (законів): сутність та реалізація. Загальні труднощі юридичної науки. 2010. № 2. С. 40-51.

28. Косович І. Правовий техніко-технологічний інструментарій і верховенство права (методологія дослідження). Вісник Львівського університету. Серія: Юридичні. 2018. Вип. 66-й С. 14-26.
29. Костовська К. М. Юридична техніка правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юридичний. наук. 2011. 204 с.
30. Костюк О. М. Теоретико-правові основи тлумачення норм: автореф. дис. ... канд. юридичний. наук. Івано-Франківськ, 2017. 16 с.
31. Любарець А. Ю. Підзаконні акти в адміністративній реформі. Наше право. 2013. № 12. С. 77-80.
32. Місце і роль юридичної техніки в механізмі правового регулювання. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2009. № 44. С. 6-11.
33. Мовчан В. В. До проблемних питань проявів судової влади у сферах правотворчої, правоохоронної та правоохоронної діяльності. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. № 4. С. 16-23.
34. Назарук Ю. Втратність правозастосовними актами органів і посадових осіб місцевого самоврядування: теоретичний аспект. Історико-правовий журнал. 2018. № 1. С. 139-143.
35. Нічка Ю. Підзаконна правотворчість: загальнотеоретична характеристика. Вісник Львівського університету. Серія: Юридичні. 2015. Вип. 61. С. 45-49.
36. Нормативно-правові акти в комунікаційному середовищі сучасної України: дис. ... канд. наук у суспільному комунік. Київ, 2011. 191 с.
37. Нормативно-правові акти місцевого самоврядування як джерело права: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Київ, 2014. 18 с.
38. Нормативно-правові акти: поняття, класифікація та соціальне призначення. Актуальні проблеми вітчизняного правознавства. 2016. №3. С. 3-8.
39. Петришина М. А. Становлення та розвиток інституту правового моніторингу в Україні: проблеми та перспективи. Право і суспільство. 2015. №2. С. 25-32.
40. Петришина М. Акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування: сутність та особливості. Питання конституційного права. 2012. № 1 (68). С. 66-74.
41. Пільгун Н.В. Перспективи вдосконалення юридичної техніки в Україні. Юридичний форум. 2012. №2. С. 76-78.
42. Поляков А. А. Порівняльна характеристика підзаконних правових актів Європейського Союзу. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 2. С. 23-25.
43. Портнов А. Правова природа колізійних принципів. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2012. № 10. С. 25-31.
44. Пушняк О. В. Набрання чинності нормативно-правовими актами в Україні. Юридичний форум. 2010. № 4. С. 748-754.
45. Сиротникова Я. Е. Юридичні фікції в трудовому праві України : автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2019. 20 с.
46. Тлумачення в праві: особливості герменевтичного підходу: автореф. дис. ... канд. юридичний. науковий Харків, 2015. 19 с.
47. Черемнов Д. В. Правові презумпції та фікції в цивільному процесі України : автореф. дис. ... канд. юридичний. наукова Одеса, 2015. 20 с.

Для нотаток

Навчальне видання

**Наливайко Лариса Романівна
Горбалінський Володимир Володимирович
Коршун Анатолій Олександрович
Чепік-Трегубенко Ольга Сергіївна
Долгорученко Катерина Олегівна
Лавренко Дар'я Олександрівна**

**ПУБЛІЧНЕ ПРАВО:
ПРАКТИКА ТЛУМАЧЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ**

*Методичні рекомендації
для підготовки до індивідуальної та самостійної роботи
(для здобувачів вищої освіти I курсу магістратури
денної форми навчання)*

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *С. В. Коваленко-Марченкова,
А. В. Самотуга*

Формат 60x84/16. Друк – цифровий.

Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 4,67. Обл.-вид. арк. 5.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59

Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018 р.